

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

• POGOVORI 61-:
Boris Kraigher: JASNEJŠE
KONCEPCIJE V NAŠEM
GOSPODARSKEM RAZVOJU
Roman Albrecht: NEKATERI
DRUŽBENOPOLITICNI
VIDIKI DELITVE SREDSTEV
ZA OSEBNE DOHODKE
DELAVCEV PRI NAS
Rado Miklič: RAZVOJ GOSPO-
DARKEGA IN DRUŽBENE-
GA SISTEMA OPOZARJA
NA POMANJKLJIVOSTI
ZAKONA O DELOVNIH
RAZMERJIH

Sobota, 7. januarja 1961
Štev. 1, leto XIX.

Pri smo se torej poslovili od
prej, zremo v prihodnost in če
Slovo je bilo veselo in raz-
giban, hrupno in bogato
(izpraznili smo trgovine, da bi
obdarovali drug drugega in svo-
je otročičke), saj je bilo bogato
tudi leto, ki je minilo — po iz-
kušnjah in novih pridobitvah.
Zdaj je spet delavnik.
Delavnik novega leta.
prvega leta novega petletne-
ga obdobja socialistične gradi-
tve
in dvajsetega leta naše revo-
lucije.
Dvajset let...
»Kako hitro je minilo,« mi
je ondan dejal delavec v »Sani«,
»kako nenavadno hitro. In ven-

že. Mi pa hitimo, drvimo na-
prej, zremo v prihodnost in če
se že ozremo nazaj, storimo to
zategadelj, da bi jasneje videli
in vedeli, kaj moramo še storiti
in kako.
Zato naši prazniki niso zgolj
obujanje spominov, prazniki
preteklosti, pač pa tudi prazniki
prihodnosti.
To še zlasti velja za dvajse-
to obletnico naše revolucije.
»V »Sani« mi je delavec de-
jal:
»Lahko bi vam pripovedoval
o naših gospodarskih uspehih,
o tem, kaj smo naredili in ko-
liko še bomo, pa vam bom po-
vedal samo, da je občutek, ki
je v človeku, ko enak med ena-

RAZGOVOR Z INŽENIRJEM TONETOM TRIBUŠONOM O NAPOVEDANIH SPREMEMBAH V DELITVI
DOHODKA MED PODJETJEM IN DRUŽBO

DELITEV DOHODKA NA NOVIH OSNOVAH

S kakšnimi instrumenti delitve dohodka velja računati v tekočem in v naslednjih letih in kakšen bo njihov vpliv na pogoje gospodarjenja in krepitev samoupravljanja, to je bila tema pričujočega razgovora. Uredništvo se je odlo-
čilo za ta razgovor, ker naj bi bile nekatere spremembe v delitvi dohodka uveljavljene že v tem mesecu. Zanj pa je
zaposlilo inž. Toneta Tribušona, člana tajništva Republi-
škega sveta sindikata Slovenije, ki je že jeseni v našem
listu komentiral predloge za novo delitev dohodka.

»Ali bodo instrumenti, uve-
ljavljeni že letos, trajnejše ve-
ljave?«

»Če govorimo o novih instrumen-
tinih delitve dohodka, velja
hkrati ob tem upoštevati tudi ce-
loten sklop sprememb v gospo-
darskem sistemu, ki jih že uve-
ljavljamo, recimo na področju
zunanje trgovine, deviznega po-
slovanja, sprememb, ki jih bomo
uveljavili na področju cen, ban-
ništva, kreditiranja in podobno,
ker vse to predstavlja določeno
celoto. Toda, če ostanemo samo
pri delitvi, velja reči, da nekateri
instrumenti, ki bodo uveljavljeni
letos, res še ne predstavljajo traj-
nih rešitev. Te spremembe pa
vendarle vsebujejo kvalitativno no-
ve elemente, ki na eni strani
predstavljajo pomemben napre-
dek, na drugi pa so osnova, na
kateri bomo mehanizem delitve
dohodka lahko v naslednjem ob-
dobju še vnaprej razvijali in iz-
popolnjevali.

Poprej kot bi se podrobneje
pomenkovala o novih instrumen-
tinih delitve dohodka, velja reči
besedo dve, zakaj so ti potrebni.
Administrativni elementi, ki jih
vsebuje sedanja delitev, zavirajo
spodbudo proizvajalcev, da bi
dosegli večje rezultate v gospo-
darjenju in ne dopuščajo nadalj-

njega razvoja delavskega samo-
upravljanja in komunalnega si-
stema. O tem je bilo v preteklem
letu mnogo tehtnih razprav, pa
tudi že mnogo napisanega.

Spremembe, ki jih sedaj uva-
jamo, govore o zmagi zdravih,
zdravih naprednejših konceptov,
ki so jih terjali proizvajalci. To
je zmaga načel, ki naj pospešijo
tako hitrejši razvoj gospodarstva,
kot krepitev samoupravljanja.

»Za kakšne spremembe
pravzaprav gre?«

»V bistvu je zamisel nasled-
nja:

— Skupnost naj zajema sred-
stva za svoje potrebe v večji od-
visnosti od činiteljev, ki vplivajo
na oblikovanje skupnega dohodka
podjetja. Kot je znano, so ti čini-
telji: vloženo opredmeteno in
živo delo, privilegirani pogoji na
trgu, izredno ugodni naravni po-
goji proizvodnje;

— čim bolj uspe skupnost ob-
jektivizirano zajeti sredstva za
družbene potrebe, tem bolj se
zmanjša potreba po obdavčeva-
nju dohodka. To je važno zato,
ker ima obdavčevanje dohodka
davkarski značaj, ker ne upšte-
va pogojev, pod katerimi je bil
dohodek ustvarjen.

V konkretnih instrumentih za
leto 1961 se predvideva, da se po-

večajo v povprečju obresti na
osnovna in obratna sredstva, da
se povečajo prispevki na osebne
dohodke, večja naj bi bila masa
davka na promet in uvedli naj
bi rento.

seveda tudi sedanji mehanizem
delitve, ki je slonel na njem.

To pomeni, da se deli ves do-
hodek med podjetjem in družbo
in ne samo kot doslej razlika med
dohodkom in minimalnim oseb-
nim dohodkom. Doslej je skup-
nost na ta način pokrivala pre-
težni del osebnih dohodkov, ne
glede na rezultate poslovanja,
kar je predstavljalo seveda ti-
pični mezni odnos in je pome-
nilo socialno zavarovanje slabega
gospodarjenja. V bodoče posta-
jajo osebni dohodki naravnost od-
visni od rezultatov dela in ne od
administrativno določenega in-
strumenta, ki ga je bilo povrh
tega še moč prikrojiti s poveča-
njem števila zaposlenih in for-
malno prekvalifikacijo.

Proizvajalcu tako s temi spre-
membami tudi v instrumentih de-
litve priznamo njegovo funkcijo
upravljalca.

Nadalje je novo to, da meha-
nizem delitve upošteva kot me-
rilo ne samo živo delo ampak
tudi vložena sredstva, kar bo za-
htevalo večje ekonomiziranje s
sredstvi.

Kot zadnjo novost naj omenim
še ukinitve progresije obdavče-
nja in uvedbo proporcionalnega
obdavčenja dohodka. To pomeni,
da sredstva podjetja sorazmerno
rastejo ali padajo z večjim ali
manjšim dohodkom oziroma z
boljšim ali slabšim poslovanjem.
Vse novosti pomenijo seveda
močnejšo diferenciacijo dobrih in
slabih podjetij kot doslej.

Drugačno formiranje sredstev
komune in njihova večja odvis-
nost od rezultatov gospodarjenja
vseh proizvajalcev na njenem
območju bosta ustvarjala nove
odnose med proizvajalci — med
podjetjem in komuno — in pri-
spevala k razvijanju komunalne-
ga sistema.

»Kam bi bilo treba usme-
riti pozornost v letošnjem letu
glede na spremembe v gospo-
darskem sistemu in posebej v
sistemu delitve dohodka?«

»Namen vseh sprememb je, da
čim bolj omogočijo na trgu in v
celotnem gospodarstvu delovanje
zakona vrednosti. To pa kon-
kretno pomeni, da bo ves sistem
vedno manj prirejen za najslab-
šega proizvajalca. Vedno manj
možnosti bo za neracionalno in
neekonomično proizvodnjo. Važen
bo posluh za trg, dalje čim večja
proizvodnja, kijo bodo kolekti-
vi dosegali ob čimmanjših stro-
ških.

Za izpolnitev teh zahtev pa
bo treba izkoristiti rezerve, ki so
v izkoriščenju kapacitet, surovin
in materiala, uporabi sodobne or-
ganizacije dela in sodobnih teh-
noloških postopkov, uporabi do-
sežkov znanosti in tehnike, koope-
racije, rezerv, ki so v racional-
nem investiranju in podobno.

Jasno pa je, da je eden osnov-
nih pogojev za doseganje večjih
rezultatov aktivna udeležba vseh
proizvajalcev v gospodarjenju.
To je mogoče doseči samo z na-
daljnjim izpopolnjevanjem in raz-
vijanjem samoupravnega meha-
nizma in da hkrati ob tem raz-
vijamo in izpopolnjujemo notra-
njo delitev dohodka po delu, za
kar prav spremembe v delitvi do-
hodka dajejo ustrezno osnovo.

Inž. Tone Tribušon

Za povečanje teh dajatev pa
naj bi se zmanjšala masa pri-
spevka iz dohodka. Prispevek iz
dohodka naj bi se odmerjal v so-
razmerno majhnem odstotku in
to proporcionalno. Minimalni oseb-
ni dohodek, kot osnova za deli-
tev, pa bo odpravljen.

Sredstva komun, ki so bila
doslej odvisna predvsem od pri-
spevkov iz osebnega dohodka, bo
do bolj povezana z akumulacijo,
ki bo ustvarjena na njenem pod-
ročju.

»Dobro, toda bralce bodo
zanimale nekatere številke,
oziroma prednosti predlaganih
sprememb.«

»Z učinkovitejšim izločanjem
vplivov privilegiranih položajev
na trgu, vplivov izrednih narav-
nih pogojev in razlik v organski
sestavi sredstev na formiranje do-
hodka dosežemo, da bo dohodek
podjetja v večji meri kot doslej
odvisen od rezultatov gospodarje-
nja.

Prav tako pa od teh rezulta-
tov postane tudi bolj odvisen čiš-
ti dohodek podjetja. Sedaj pred-
stavlja ta komaj približno 30 %
dohodka. Predvideva pa se, da bi
čisti dohodek porasel približno
na 85 % dohodka. To pa pomeni
učinkovito spodbudo za dobro
oziroma boljše gospodarjenje.

»Kaj je v predloženem si-
stemu bistveno novega?«

»Mislim, da moramo med eno
najbistvenejših novosti šteti uki-
nitev minimalnega osebnega do-
hodka kot merila in to celo iz-
ključnega merila za delitev do-
hodka. Hkrati s tem je uničen

Moška zrelost naše revolucije

dar — koliko vsega smo v tem
času storili in doživeli.

In videl sem vso preteklost,
vso pot in vsak korak in vse
ovire na njej, in slišal klic Par-
tije, prve strele upora, poslovi-
ne vzklile talcev, jok otrok v
požganih vaseh, pesmi brigad in
hrum boja na življenje in smrt,
med katerim se je porajala na-
ša nova domovina. Slišal sem
vriske svobodi in videl ljudi, ki
obnavljajo tovare, proge in ce-
ste, vasi, zidajo, na novo grade
in stiskajo pas in zobe, branijo
pridobitve revolucije, ne kloni-
jo, iščejo nova pota življenja in
jih najdejo, postanejo uprav-
ljavci in svobodno klešejo po-
dobo svoje dežele, uravnavajo
svoj korak in uživajo sadove
svojega truda.

Dvajset let...
Otroci, ki so takrat privekali
na svet, pa so jim očetje od
zibelki odšli v partizane, so da-
nes zreli ljudje.

In zrelo je tudi naše življe-
nje. Bohotno se je razraslo, pre-
pojila ga je ustvarjalna sla člo-
veka.

»Kako hitro je minilo...«
Ljudje, ki živijo, kot pravimo,
iz rok v usta in se s strahom
ozirajo v jutrišnji dan, počasi

kimu sklepa in odloča, najlepše
kar lahko delavec od življenja
pričakuje.

Lahko bi pisal o tem, da smo
lani izpolnili petletni plan v štiri-
rih letih in da smo v letu dni
povečali industrijsko proizvo-
dnjo za 16 %, v vseh letih po
osvoboditvi pa za štirikrat in da
bomo v prihodnjih petih letih
napravili še toliko in toliko no-
va, toda, mar niso prav ti
uspehi — in perspektive, ki nam
jih odpirajo — rezultat tistega,
o čemer mi je pripovedoval de-
lavec iz »Sane« — ustvarjalnih
prizadevanj slehernega izmed
nas, ki ustvarjamo nove odnose
med seboj in svobodno vgraju-
jemo v našo socialistično skup-
nost svoje delo in svoje nade.

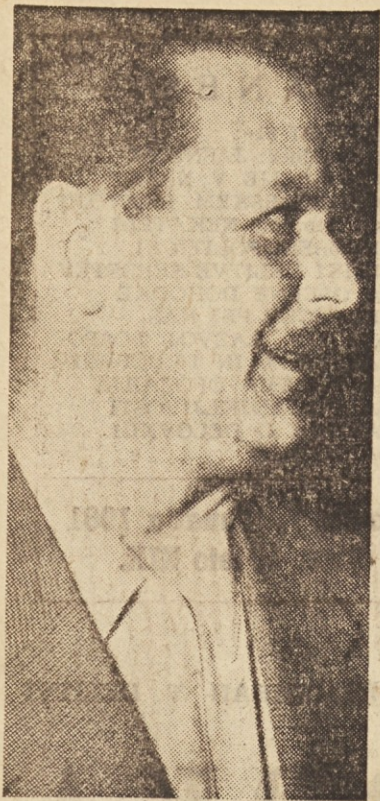
Poslovili smo se torej od sta-
rega leta, povsesili smo se, ob-
darovali — doma, na izletih, v
restavracijah in tovarnah — in
drug drugemu zaželeli vso sre-
čo v novem letu in vse tisto, kar
si sam želi.

Zdaj pa je spet delavnik, de-
lovni dan dvajsetega leta naše
revolucije in ko se bomo v tem
letu ozirali nazaj, na prehojeno
pot, bomo to storili zategadelj,
da bi jasneje videli sedanost in
prihodnost.

J. V.

Ilustracija akademskega slikarja Milana Dimčiča

Tov. Ervin Dougan

**PREDSEDSTVO
RS SINDIKATOV SLOVENIJE
JE RAZPRAVLJALO VČERAJ
O POMEMBNIH PROBLEMIH
S PODROČJA
DRUŽBENEGA UPRAVLJANJA**

SREDIŠČE VSEH POBUD

»Delavski sveti so zbirališče vseh iniciativ, na osnovi katerih je treba sklepati« je dejal član Republiškega odbora Zveze sindikatov, tovariš Ervin Dougan.

V razgovoru z našim sodelavcem, je dan pred zasedanjem kritično ocenil delo naših samoupravnih organov. Opozoril je na pomanjkljivo uveljavljanje delavskih svetov ob vrsti zakonov, ki jim dovolj na široko odpirajo vrata v odločnejše gospodarjenje. Inicijative — dobre in slabe — se v mnogih primerih porajajo le v glavah vodilnih posameznikov, katerih odnos do organov upravljanja v podjetjih je vse preveč formalističen. Formalizem — v odnosu med vodstvi in upravljavci pa lahko postane usoden rušilec vseh naših prizadevanj, da bi se uveljavil vsak član kolektiva kot samostojen, odgovoren upravljavec, usmerjevalec določenih proizvodnih aktivnosti. V kolikor so se upravni organi osvobodili pasivnosti pri reševanju vprašanj vzgojne in izobraževalne vsebine, še vedno ostajajo ob strani pri vprašanjih, ki zadevajo proizvodnjo, gospodarjenje. Družbene organizacije v podjetjih čestokrat varajo same sebe z zavestjo, da so že usmerile v dovoljni meri aktivnost delavcev v vsakdanji ritem dela in proizvodnosti; one bi morale biti most zaupanja med kolektivom in organi samoupravljanja, med upravnim vodstvom in posameznimi člani kolektiva.

Tem uvodnim mislim, o katerih je včeraj razpravljalo predsedstvo, dodaja tovariš Ervin Dougan še vrsto problemov o razvoju vloge delavskih svetov v tako imenovanih nerazvitih področjih, o obotavljajočih korakih, ki vodijo nekatera naša podjetja v različne oblike poslovnega združevanja, o preskokih pravicah obratnih delavskih svetov, ki še vedno slone na zastarelih notranjih principih organizacije v podjetjih.

Naposled je v informacijo bralcu opozoril tovariš Ervin Dougan še na problem, ki postaja iz leta v leto bolj pereč v odnosu podjetij do svojih proizvodnih planov, ki so večkrat zgolj akt, potreben zunanji činitelj, manj pa premišljen in pretehtan instrument lastne gospodarske politike.

O teh, v kratkih, informativnih besedah predstavljenih vprašanjih, je včeraj razpravljalo predsedstvo Republiškega odbora Zveze sindikatov. V prihodnji številki našega glasila bomo bralca podrobneje seznanili z vsebino uvodnega referata in z diskusijo, kakor tudi s sklepi in z ugotovitvami predsedstva.

D. K.

DELAVSKA ENOTNOST
Ustanovljena 20. novembra 1942
List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo
Glavni in odgovorni urednik
MITJA ŠVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR DORNIK PETER GASPERSIK
SONJA MAVER MILAN VOLJC JANEZ TEHNIČNI UREDNIK
JANEZ ŠUSTER

List izdaja v uredniški povezavi z »Radom« — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2 poštni predal 313 VI telefon uredništva: 33 722 in 30 672 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600 705/1 83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je četrtletna 250 polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CJP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

DELAVSKI SVET SKUPNOSTI ŽTP SLOVENIJE SKUŠA PREPREČITI,
DA BI VOZILI VLAKI

25 kilometrov na uro

- Prav zares! Na nekaterih progah v Sloveniji bodo vozili letos vlaki s hitrostjo 25 km na uro. Atomska hitrost ali ne? Toda nov vozni red predvideva (spet) zmanjšanje hitrosti nekaterih vlakov od prehitrih 35 na 25 km na uro. Doklej takšne rešitve?
- Morda kdo poreče: »Še polnih pet mesecev velja sedanji vozni red, ta pa nam piše o novem. Sicer pa je vozni red pomemben za potnika le v toliko, da ve, kdaj naj bi vlak pripeljal, pripelje pa tako in tako z zamudo...«

Če je tako ali drugače, vsekakor pa vozni red ni preprosta stvar. Že od avgusta lani so se vrstile mednarodne konference o novem voznom redu in toliko časa se pripravljajo nanj tudi naši strokovnjaki doma. Jasno je, da železniškega transporta ni brez voznega reda. In zato je tudi za železniška transportna podjetja obvezen. Novi zakon o organizaciji Jugoslovanskih železnic določa, da mora tisto železniško transportno podjetje, ki se ne drži voznega reda, plačati odškodnino oškodovanemu železniškemu transportnemu podjetju.

Tudi zaradi tega je delavski svet bivšega ŽTP Ljubljana na svojem zadnjem lanskem zasedanju sklenil:

- da mora pri sestavi novega voznega reda obveljati načelo, da vsako železniško transportno podjetje prevzame toliko dela, kolikor ga je zmožno opraviti (s predpisano kakovostjo).

Takšnega sklepa še doslej ni sprejelo nobeno železniško podjetje. Po domače bi povedali: »Ne mečimo si peska v oči, česar ne zmoreš, ne zmoreš.« Vsi že govorimo o zvišanih tarifah na železnici. Morda bo res sprva manj potnikov, toda kdor bo moral na pot, bo plačal tarifo, kakršna bo. Zahteval pa bo od železnice primerno kakovostno uslugo. Kakovost usluge pa naj upošteva tudi novi vozni red. Prav zato so toliko razpravljali za potnike (tako »zgodaj«) že o novem voznem redu...

Načrt bivše Generalne direkcije JZ je glede tega predvideval:

Vlakov s parno vleko naj bi bilo manj, zato pa bi več potnikov prepeljali motorniki. Tovorni promet naj bi se na progah skupnosti ŽTP Slovenije povečal za 3 odstotke.

Predlogu ne bi bilo moč ničesar očitati, če bi omenjena skupnost imela več lokomotiv, več potniških vozov, več motornikov in proge v boljšem stanju. Tako pa je delavski svet ugotovil, da predvidenih nalog ne bo moč izpolniti. Torej zmanjšati naloge in — kar sicer velja za vse gospodarstvo — realno planirati.

Noben potnik ni zadovoljen, pa najsi še tako ponosno izvenijo podatki o porastu števila prepeljanih potnikov, če se mora voziti v vlakih, ki so polni kot škatle sardin, ali celo v tovornih vagonih, da o tem, kdaj prispe na cilj, sploh ne govorimo.

Zato je delavski svet sklenil: Tovornih vagonov v potniškem prometu odslej ne bodo več uporabljali na progah skupnosti ŽTP Slovenije. Te vozove, ki so bili svojčas preurejeni za prevoz potnikov (se pravi, da so v njih postavili klopi), bodo preuredili za prevoz koles in prtljage.

Vse potniške vagonce, ki so se držali na nogah, oziroma na kolesih, le še s poslednjimi močmi, bodo za vselej izločili iz prometa. Prav tako vse tiste lokomotive, ki so že zdavnaj sodile med kupe starega železa, pa še vedno s popravi iz dneva v dan vozijo in povzročajo zamude...

Temu pravijo »kasiranje«. »Kasiranje« naj bi tako 24 lokomotiv različnih vrst. Lokomotiv pa že doslej ni dovolj in jih bo po vsem tem kar 32 premalo.

Prva nevednost povzroča drugo. Po sicer milih merilih za »kasiranje« lokomotiv, bo vendarle potrebno izločiti tudi tri lokomotive serije 23. Nepoučenemu bralcu številka serije ne pove veliko. Gre za lokomotive, ki vozijo po kočevski progi. Ko jih ne bo več, bodo po tej progi morale voziti močnejše. Del te proge pa ne prenese takih lokomotiv.

Zato, da ne bi bilo nesreč in da vse pomembnejši kočevski bazen ne bi ostal še brez železniške zveze (cesta je tako in tako slaba), bo nujno potrebno v najkrajšem času preurediti ta del proge.

Toda to ni edina proga. Podobno je z drugimi. Medtem, ko bo magistrala skoraj popolnoma modernizirana in bodo po njej vozili vse bolj sodobni vlaki, so ostale stranske proge v takšnem stanju, kakršne so bile in vlaki prav tako. Nikoli ni bilo sredstev ne le za obnovo teh prog, niti za potrebno vzdrževanje. Stare lokomotive bodo šle v pokoj, prometa na progah ne morejo ukiniti in tja bodo poslali druge z glavnih prog, ki so jih zamenjali z boljšimi. Promet na stranskih progah pa ne bi bil varen, če bi vlaki vozili s kako spodobno hitrostjo. Edina primerna hitrost, na primer za mimilinsko progo, je — 25 km na uro!

»Če smo rekli »A« recimo še »B«, je dejal med razpravo neki član delavskega sveta. »Odločili smo se, da »kasiramo« lokomotive in vagonce. »Kasirajmo« še proge. Mislim, da proga, o kateri govorimo, sploh ni več spodobna za promet, kot ga zahteva današnji čas.«

Zakon seveda ne dopušča železniškim transportnim podjetjem, da bi »kasirale« neko progo.

To je fotografija naših železnic, posneta na zadnjem zasedanju delavskega sveta bivšega ŽTP Ljubljana. Članek bi bil nepopoln, če ne bi zapisal tudi kako bo vprašanje železnic končno urejeno. Povprašal sem — kako?

Tako so mi povedali: »Letos naše železnice niso povsem izpolnile načrta. Niso se skladno razvijale. Kot veste, smo 15 let potrebovali za elektrifikacijo železnice do Borovnice. Zdaj je elektrificirana, po njej bi lahko vozili električni vlaki, mi pa nimamo električnih lokomotiv. Novi vozni red predvideva vleko po nekaterih progah z Diesel lokomotivami, mi pa še ne vemo ali jih bomo sploh dobili. Lani so nam obljubili 30 štiriostnih potniških vozov, dobili smo le štiri. Slišali ste načela, po katerih se bomo ravnali, ko bomo končno sprejeli novi vozni red. Vse ostalo pa: upamo, da bo sedaj, po reorganizaciji naših železnic, krenilo na bolje.«

P. S.: Zapisal smo, da je delavski svet (bivšega) ŽTP Ljubljana posvetil največ pozornosti voznemu redu. Naj zapišemo še to, da so prav na tem zasedanju potrdili sklep o razdružitvi tega podjetja in o ustanovitvi pet manjših (ŽTP Ljubljana, Maribor, Postojna, Nova Gorica in Novo mesto). Potrdili so tudi organizacijsko shemo uprave skupnosti železniško-transportnih podjetij Slovenije. Potniki, upajmo, da bo nova organizacija odpravila dosedanje pomanjkljivosti (blago rečeno) in, da bomo že letos bolj zaupali voznemu redu in bomo, skratka, tudi bolj zadovoljni z železnico. Priznajmo, brez nje ne moremo...

DANILO DOMAJNKO

Lani smo se, največkrat po lokalnih progah, vozili tudi tako, pred kratkim pa so naši železničarji sklenili, da letos ne bodo več prevažali potnikov v tovornih vagonih

JESENIŠKA INDUSTRIJA PODPIRA KMETIJSTVO SVOJE OKOLICE

NISO OSTALI BREZ MLEKA

Konec negotovosti: Jeseničani niso ostali brez mleka. Odslej ga tudi v tem industrijskem kraju prodajajo v steklenicah, in sicer iz Ljubljanskih mlekar! Mleko iz bližnje okolice bi bilo cenejše. Zato so Jeseničani finančno podprli razvoj posestva Poljče. Optimistične ali ne preveč optimistične perspektive.

Zadnji dnevi minulega leta na Jesenicah: nekoliko hladnejše, pospešene priprave za novoletno praznovanje, sicer pa vse po starem. Tudi v mlekarah. Pravzaprav prodajalnih mleka, saj na Jesenicah nimajo mlekarne.

Pritisnil je mraz in vrsta gospodinj, ki so čakale na mleko, ni segala na ceste, le kača v prodajalni je imela več repov. Prodajalka je zajemala mleko z merico in vlivala v vrče in kanglice. Po pol litra, liter ali dva, kolikor je pač kdo zahteval.

»Kaj vrsta, glavno da ga dobiš. Pa še drago ni, mleko. Po 41 dinarjev za liter. Toda, govorijo, da ga po novem letu ne bo. O tem bi se morali naši občinski možje bolj pozanimati.«

Tako mi je razlagal možakar, ki sem ga ogovoril. Stal je zadnji v vrsti. Prav je imel, le nekaj ni vedel: jeseniški občinski ljudski odbor že dalj časa misli kako organizirati preskrbo mleka na Jesenicah.

Ali bodo ostali brez mleka ali ne, so Jeseničani že dalj časa ugibali. Dnevno ga popijejo 4500 litrov. Od tega jim je 4000 litrov mleka dobavljala Planika, mlekarne tolminske poslovne zveze. To podjetje je imelo na Jesenicah svoje prodajalne, kjer so prodajali mleko, tako kot smo na začetku opisali. Prodajali so ga po nižji ceni, saj je občinski ljudski odbor prispeval k vsakemu litru pet dinarjev.

Tudi ta regres je konec koncev plačal vsak Jeseničan sam, saj nam sredstva ne pritekajo z neba, je dejal tovariš Valentin Jeršin, predsednik Sveta za blagovni promet jeseniške občine. »Bilo je samo še vprašanje, kako dolgo se bomo še šli ovinke z regresi.«

V Tolminu grade tovarno mlečnega sladkorja, zaradi tega bi lahko od tam dobavljali mleko Jesenicam le še nekaj mesecev, najdlje do maja. Pozneje bodo vse mleko predelali v Tolminu in ga ne bo več za »izvoz«. Treba se je bilo že zdaj preusmeriti. Ljubljana ni veliko dalj kot Tolmin, Ljubljanske mlekarne so sodobno urejen obrat z vpeljano odkupno mrežo. Obvezale so se, da bodo Jesenicam dobavljale

mleko pet let. Prevzele so poslovniške Planike in zdaj je konec negotovosti. Mleko je, v steklenicah, po 50 dinarjev za liter.

Višja cena je upravičena. Znanje je, da je v Ljubljani že nekaj časa po 46 dinarjev in ne gre ponavljati, zakaj je taka cena. Prevoz do Jesenic pa stane. Razen tega (tako so vsaj sklenili), bodo mleko v steklenicah prodali tudi v nekaterih špecerijskih trgovinah. Zaradi tega bodo v mlekarah krajše vrste, morda pa jih sploh ne bo, ker gre tudi prodaja v steklenicah mleka prodajalkam hitreje od rok.

Nekateri so zadovoljni, drugi ne. »Hja, regresa ni več, zato se je mleko podražilo. Res da dobro zaslužimo, toda vendar...«

Prav ta »vendak« pa jih je spomnil na kmetijsko posestvo Poljče. Posestvo je sicer v radov-

ljski občini, toda prav na meji z jeseniško, tako, da so mu celo odstopili del »jeseniškega teritorija«. Se več. Na začetku minulega leta so na pobudo Občinskega ljudskega odbora Jesenice podjetja združevala sredstva in jih namenila kot posojilo za razvoj nekaterih dejavnosti. Pri tem se je najbolj izkazala železnica, ki je razen drugega posodila občinskemu ljudskemu odboru 30 milijonov dinarjev za preskrbo Jesenic z mlekom. Ta denar je dobilo kmetijsko posestvo Poljče, ki naj bi že v maju tega leta dajalo Jesenicam 600 litrov mleka dnevno. To je približno toliko, kot ga zdaj dobivajo z Bleda.

Ali bo posestvo izpolnilo obveznost? Kdaj bo zmožno proizvajati še več mleka? Ali so smotno ravnali z denarjem, ki jim ga je dala Železnica? Ali so upravičene kritike na račun posestva, češ da gospodarjenje ni najboljšo — letos na primer niso pospravili koroze s treh hektarov, orodje imajo tudi pozimi na prostem...

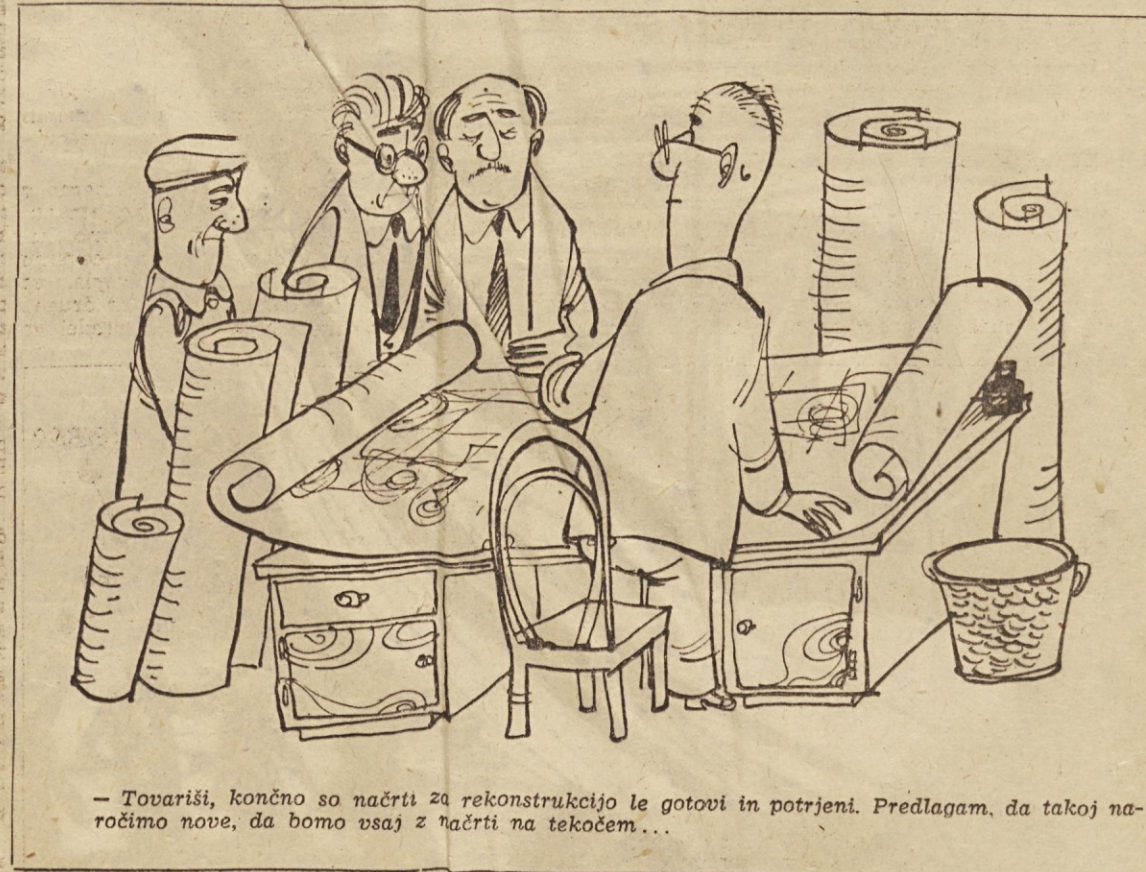
Vsa ta vprašanja terjajo odgovor. Svet za kmetijstvo in gozdarstvo ObLO Jesenice je poslal na posestvo v Poljče svojo komi-

sijo, ki je ugotovila, da ima posestvo čez 200 glav goveje živine in, da bo svojo obveznost do Jesenic lahko izpolnjevalo. Medtem pa so tudi člani sveta za blagovni promet sklenili, da si bodo vsi ogledali posestvo Poljče. Tudi člani delavskega sveta jeseniške železnice zanima razvoj tega posestva in tudi oni ga bodo obiskali in se prepričali o njegovih perspektivah.

To pa je bistvo stvari. Noben industrijski kraj ne more pričakovati od svojega kmetijskega zaledja (posebno pa še s pogoj kot so okrog Jesenic), da ga bo v redu preskrbovalo, če mu ne bo pomagal vsaj na noge. Jeseničani so ubrali to pot. Razumljivo pa je, da zdaj od kmetijstva tudi nekaj pričakujejo. Prav je, da se zanimajo zanj. Če bo treba, bodo posestvu še pomagali če pa je kaj narobe, pa bodo terjali izboljšanje.

»Nemogoče si je zamisliti, da bi tak kraj, kot so Jesenice, ostal brez mleka. Dobili bi ga ne vem od kod.« mi je dejal predsednik sindikata Železnice, »toda bolje bomo preskrbljeni z mlekom in ceneje bo, če ga bomo proizvajali doma.«

D. D.

— Tovariši, končno so načrti za rekonstrukcijo le gotovi in potrjeni. Predlagam, da takoj naročimo nove, da bomo vsaj z načrti na tekočem...

Varaždin: MESTO DIJAKOV IN KOMUNA MLADIH

3

MLADINCI SO POGOSTO LE »PREDSTAVNIKI« V ORGANIH UPRAVLJANJA — ČUDNO MNENJE, DA SO
SAMSKI HOTELI LEGLO NEMORALNOSTI — DRUŽBENA PREHRANA BO V KRAHKU POVSSEM UREJENA

Doslej smo pisali o položaju mladih delavcev v Mariboru in Boru. V obeh mestih si pristojni vidno prizadevajo, da bi bilo »mladinsko vprašanje« urejeno čimprej in kar najboljše. Razprava na nedavnem skupnem plenumu Centralnega sveta ZSJ in Centralnega komiteja LMJ bo še bolj pomagala družbenim in političnim delavcem v nelahkem prizadevanju za ureditev mnogih vprašanj v zvezi z življenjem in položajem mladih delavcev.

V Varaždinu kakor tudi v mnogih drugih krajih so mladi delavci v velikih podjetjih v drugačnem položaju kot tisti, ki so zaposleni v manjših podjetjih ali pri privatnikih. Velika podjetja — večje možnosti! To je razumljivo, vendar ni povsem v redu, če ugotovimo, da tam, kjer ni »možnosti«, tudi ni razumevanja, zakaj eno je položaj mladih delavcev v treh varaždinskih »boga-
taših« — »Varteksu«, »Florijanu Bobiču« in v »Varaždinski industriji svile«, drugo pa problem njihovih vrstnikov v številnih majhnih komunalnih podjetjih.

»VELIKI« SI PRIZADEVAJO, TODA...

Tudi tu je stanovanjski problem najhujši, največji in najtežje rešljiv. To ni nič novega, zanimivo pa je, da nimajo enotnih stališč, kako bi ga najprej in najučinkoviteje rešili. V nekaterih mestih gradijo samske hotele, ki rešujejo poglavitne probleme. Ponekod menijo, da so samski hoteli zastareli, in gradijo številne garsonjere za samce. V Varaždinu so glede tega različna mnenja.

V Varaždinu je močna »struja« proti graditvi samskih hotelov, češ da so gnezdo nemoralnosti med delavsko mladino. Ko smo se pozanimali za nemoralne pojave, smo izvedeli za mnenje, da bi se taki hoteli spremenili v navadne igralnice na slepo srečo. Ker se tudi nam to ne zdi moralno, ne zamerimo, če kdo noče, da bi do njih prišlo, čudno pa je, če se proti temu borijo s tem, da za samce ne gradijo stanovanj.

DELAVKE V TOVARNI ALI HIŠNE POMOČNICE

Med več kot tisoč mladimi samci stanuje pri varaždinskih stanodajalcih 400 delavk »Varteksa«, kar ni prav nič pohvalno, podatek o skrbi tega velikega podjetja za delavce. Če upoštevamo, da so to začelnice z nižjimi zaslužki in da so stanovanjske najemnine v teh primerih visoke, je jasno, da ni gmotni položaj mladih delavk niti najmanj lahek. Po podatkih občinskega komiteja ljudske mladine so v Varaždinu pogosti primeri, da mlade delavke po delu v tovarni opravljajo najtežja hišna dela in spreminjajo v služkinje, ki razen tega plačujejo še najemnino. Ljudski odbor je skušal s sistemom pogodb med stanodajalci in stanovalci izboljšati položaj samcev, vendar nima preglednega nadzorstva nad izpolnjevanjem teh določb.

KMALU: POCENI PREHRANA ZA VSE

Delavci »Varteksa« lahko dobijo dva obroka dnevno za 3500 do 4100 din, kar je velika olajšava za samce in za mlade delavce. Toda mnogi samci so bili doslej odvisni od družbene prehrane v

ALI JE ŠOLA KAJ VREDNA?

Sistem delitve dohodka v varaždinskih podjetjih ni posebno naklonjen mladim delavcem. Vzemimo primer: Ko sklene učence, ki je dokončal industrijsko tekstilno šolo, s podjetjem delovno razmerje, ima enako plačo kakor priučen delavec z vasi. Način nagrajevanja v večini gospodarskih organizacij spravlja mlade delavce v neenakopravni položaj glede na starejše. Pojav opravičujejo s pomanjkanjem kvalifikacij mladih, ki nimajo izkušenj, ali pa ga sploh ne pojasnjujejo, češ da je že od nekdaj tako.

Ker so v Varaždinu številne industrijske šole tehnične smeri (tekstil in rudarstvo) in ker prihaja večina mladih delavcev iz šole naravnost v proizvodnjo, nastopajo tudi vajenski problemi, ki so v mnogih primerih povezani s splošnimi problemi delavske mladine v Varaždinu.

Zaskrbljenost družbenih in političnih organizacij tega mesta

zbujajo zlasti vajenci. V posebno težavnem položaju so tisti vajenci, ki se učijo pri privatnikih, saj jim skoraj redno odpovejo, brž ko imajo za seboj tri leta učne dobe. Statistika kaže, da jih polovica ne hodi na letni dopust (prav gotovo ne zato, ker ne bi hoteli, nad 60 % pa ne prejema redne mesečne nagrade, petina pa dela izven bodoče stroke.

MLADINSKI VODITELJI — DRUŽBENO NEKORISTNI(?)

Izvedeli smo za primere, da so mladinski voditelji v nekaterih gospodarskih organizacijah (tudi v Varteksu) razporejeni na delovna mesta, ki jim prinašajo zelo nizke zaslužke, češ da so — kakor trdijo nekateri — »družbeno nekoristni«, ker prebijejo mnogo časa na raznih sestankih in sploh »zapravljajo« čas.

Kljub temu je v organih delavskega upravljanja na območju varaždinskega okraja 350 mladincev. Vendar so ti mladinci po mnenju mladinskega vodstva pogosto le »predstavniki« mladinske organizacije, nikakor pa ne resnični upravljalci. Med ukrepe, da bi mladi postali bolj aktivni v organih upravljanja, sodi tudi akcija za organiziranje klubov mladih proizvajalcev. Klubi doslej še niso dosegli vidnih uspehov, pogosto so bili le na papirju in niso dobivali potrebne podpore. Zda se položaj spreminja.

VRATA SO VSEM ODPRTA

Novi predsednik občinskega komiteja ljudske mladine Varaždin Mihovil Šprem ima množico zamisli in tudi že precej uspehov pri aktivizaciji mladine, zlasti delavske. Ker je tudi sam delavec, dobro pozna vse, kar žuli mlade. Mladinski komite in druge družbeno-politične organizacije so v kratkem času izobliko-

Marsikatera mlada delavka opravlja najtežja hišna dela za skromno sobico ali ležišče v kuhinji

vale vrsto novih možnosti za aktivizacijo in izobraževanje mladih delavcev. Tribuna mladih ima lepo perspektivo, ker ji ponudili sodelovanje številni kulturni in javni delavci tega mesta. Sekcije za kulturno in tehnično izobraževanje, ki so bile doslej »rezervirane« le za srednješolce, so odprle vrata tudi mladim delavcem. Predavanja in prireditve v novem mladinskem domu so dobile nove opazovalce in udeležence — mlade varaždinske delavce. Kdor enkrat pride, potem redno zahaja v dom.

Ni dvotip, če rečemo, da je Varaždin mesto dijakov in komu-

na mladih. V srednje velikem mestu je nad 6000 deklet in fantov, starih od 14. do 24 let, iz dneva v dan jih je več, ker iz okoliških vasi nenehno prihajajo v industrijo novi, mladi delavci. Kakor v večini drugih krajev jih tudi tu čakajo mnoge težave, predvsem stanovanjske. Od njihove dejavnosti je odvisno, koliko bodo sami pripomogli k rešitvi teh problemov. Tako mladinskemu komiteju kakor delavski univerzi ni žal sredstev in truda, da bi te delavce kar najbolj izobrazili in jih čimveč naučili, da ne bodo le opazovalci v organih upravljanja.

Povečati bo treba zmogljivost obratov družbene prehrane in hrano pripravljati na kar najsodobnejši način

Končna postaja — tekoči lignit

Šest sto vagonov debelejših vrst lignita naložijo vsak dan velenjski rudarji, če le dobe dovolj vagonov. In hlapon razvozi ta premog po deželi. Premogov prah — 800.000 ton na leto — pa pokurijo v šoštanski termoelektrarni.

Jutrišnji dan tega črnega bogastva bo drugačen. Premog bo potoval po ceveh, spreminjali ga bodo v plin, v umetna gnojila, zdravila in plastične mase, nosili bomo obleke iz lignita. Kako, oblačila in vse drugo iz premoga, ki zanj pove vsaka gospodinja, da ne da in ne da prave toplote? Prav si prebral, dragi bralec.

Zakaj bo tako?

Velenjski premog je mlad, lešen. Če bi ga dali pod stiskalnik, bi teklo od njega. Če bi ga potem posušili še v pečeh, bi bil naposled kar za polovico lažji. Toliko vode, naravne vlage je v njem, toliko nekoristne teže za zdaj kupujejo potrošniki. Toda, nikar napak razumeti! Velenjski rudarji tega niso niti najmanj krivi. Kopljejo pač tisto bogastvo, ki je pod zemljo zorelo sto in več tisoč let, vendar še vedno premalo časa, da bi bilo bolje, kot je.

Znanost je že našla, tehnika pa uresničila možnosti, da tudi iz mlajših premogov pridobimo

bolj zlahtno energijo, ki je skoraj brez teže in vendarle takšna, da lahko služi povsod, vsakomur. Gorilni plin — vanj bodo spremenili del velenjskega črnega bogastva. Iz plina pa bodo pridobivali tudi vse drugo, že omejeno bogastvo.

Bil sem na sestanku strokovnjakov in zastopnikov raznih podjetij, ki jih zanima uresničitev tega velikega projekta.

»Zgraditi bo treba plinarno z vsemi potrebnimi napravami in stranskimi objekti (toplarno, kisikarno, naprave za izločevanje amonijaka, bencina, žvepla, za čiščenje odpadnih voda in druge), položiti cevovode. Za predelavo

bo potrebno sprva milijon ton premoga na leto. Kasneje, ko bi ob plinarni zrasedel še kemični kombinat, bi Energokemični kombinat Velenje potreboval 2 milijona ton lignita letno.«

Tako sta pripovedovala Gregor Klančnik, predsednik pripravljalnega odbora za sklenitev poslovnega sodelovanja med podjetji, ki bi prevzela skupno finansiranje te gradnje, in inž. Milivoj Hladnik, direktor Kemičnega inštituta »Boris Kidrič« v Ljubljani.

Z mokrim lignitom, kakršnega bodo dobili iz rudnika, v plinarne ne bi imeli kaj početi. Zato ga bodo posušili, da bo v njem največ 25 % vode, kajti tak pa že bo primeren za nadaljnjo predelavo. Tako bo od milijona ton lignita ostalo 720 do 800.000 ton posušenega premoga.

Večino tega premoga (550.000 ton) bodo spremenili v plin, ostane pa predelali v polkoks. Zanj se že zdaj zanimajo celjska Cinkarna (potrebuje ga pri praženju rude in izločanju surovega cinka), Železarna Štore (za elektroplavže) in Tovarna dušika Ruše za proizvodnjo karbida. Vse tri tovarne bi poslej za svojo proizvodnjo uporabljale samo domače surovine.

Kakšna pa bo pot posušenega premoga do gorilnega plina? Pravzaprav kar kratka in niti ne preveč zapletena.

Zamislite si tesno zaprto posodo, ki jo spodaj močno segrevate in ki ima tri zaklopke. Skozi zgornjo vsipate premog, skozi spodnjo ograbate pepel, iz stranske pa uhaja plin, pomešan z vodno paro. Premog namreč segrevamo pod pritiskom 20 atmosfere, nanj vplivata vodna para in kisik, kar vse povzroči, da začne premog razpadati. Nastaja »dim« ki ni nič drugega kot gorilni plin, pomešan s paro, ali kakor pravijo, surovi plin.

V Velenju bodo lignit spreminjali v plin v treh ali štirih plinskih generatorjih, štiri metre

širokih in osem metrov visokih cisternah. Surovi plin bodo takoj prečistili, kondenzirali in posušili. Tako bo končno, po predelavi milijona ton lignita, ostalo 500 milijonov prostorninskih metrov visoko kaloričnega plina ter približno 50.000 ton raznih stranskih proizvodov.

Plin bo seveda moral na pot do potrošnikov. Zato bodo prek Slovenije razpotegnili 280 kilometrov dolg plinovod. Nov trak, ki bo Velenje povezal z Ravnam, Mariborom, Kidričevim, Celjem, Ljubljano in Jesenicami.

Ne tehtali, pač pa »očili« bomo posled velenjski lignit. Nič več ne bodo v tovarnah in v javnih plinarnah vsak po svoje proizvajali slab, smrdeč in drag plin iz črnega premoga. Tisti iz plinovoda bo boljši in cenejši. Nič čudnega, če ga potrošniki, tovarne in gospodinjstva, težko pričakujejo.

In zdaj, bralec, pogledjva, v kaj in kako je moč še naprej spreminjati tekoči velenjski lignit.

Kaj smo se že učili v šoli, iz česa se sestavljen gorilni plin? Oglikov dvokis, monoksid, vodik, in nekaj dušika? No, če temu plinu dodamo vodno paro pod pritiskom, strupeni monoksid »ukrade« iz vode kisik. In potem? Nastal je nov plin, zmes vodikovih molekul, dvokisa in nekaj dušika. Sintezni plin mu pravijo. Če temu v točno določenih razmerjih dodajo dušik (dobijo ga pri vtekočinjenju zraka) — kajti prostega dušika je v sinteznem plinu premalo — pričakajo neprijetno dišeči amonijak. Vprašate, čemu so potrebne take komedije, da dobijo smrdljiv plin?

Nič žalega in neprijetnega ne bo storil ta plin. Preveč dragocen je, da bi ga spuščali na prost. Zato ga bodo poslali v nadaljnjo predelavo. V kaj?

Omenil sem, kaj vse se skriva v velenjskem lignitu. Da se razumemo, tudi v drugih premo-

gih. Samo — zdaj se menimo o lignitu iz Saleške doline, zato nas drugi, boljši premogi, ne zanimajo.

Amonijak recimo lahko predelamo v solitrno kislino in v umetna gnojila, kakršno je na primer čilski soliter. Ali pa v sečnino, ki je osnova za proizvodnjo plastičnih mas, raznih umetnih gnojil in kaprolaktana. Ta pa je spet surovina za izdelovanje perlonskih vlaken za naše obleke iz velenjskega lignita. Sečnino naposled lahko dodajamo živinski krmi in jo tako obogatimo z beljakovinami. Kdo bi si mislil, pa je vendar res, da bomo z lignitom (ali bolje rečeno, s tistim, kar je v njem) krmlili živino, da bo hitreje rasla, pridobivala težo, da bo meso boljše, manj pusto?

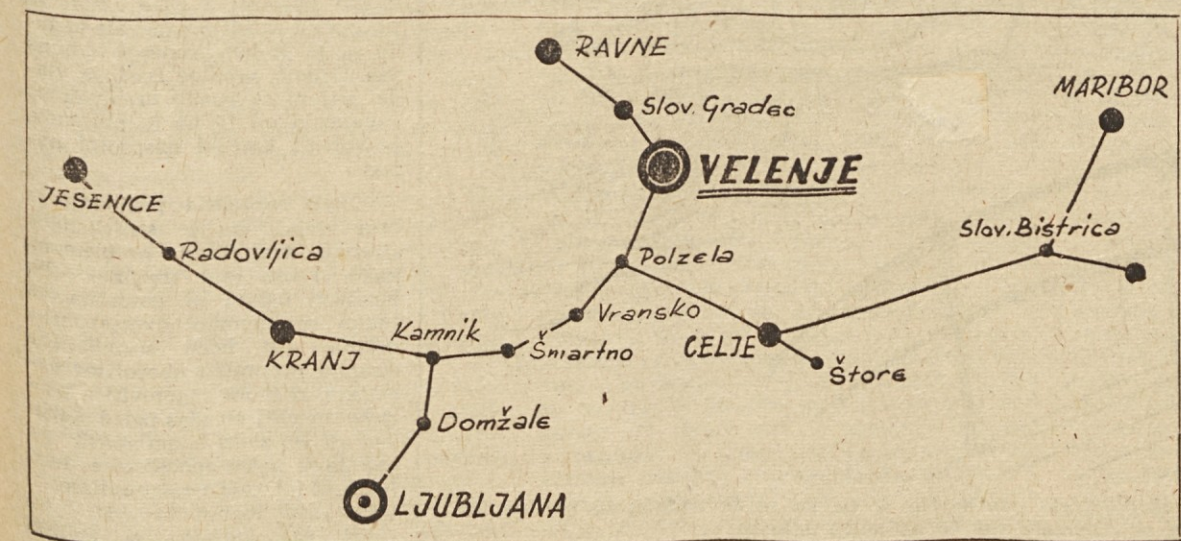
Sicer pa vse to naposled ne more presenetiti. Dolgo, dolgo let se presnavlja les v premog, tisočletja v njem vre, človek mu pomaga do vrhunca in — konca.

Toliko o možnostih predelovanja plina v vrednejše dobrine. Toda nič manj niso dragoceni stranski produkti, ki ostanejo pri čiščenju, kondenzaciji in sušenju surovega plina. Razen 6200 ton amonijaka bi — na vsakih milijon ton lignita — dobili še 3400 ton surovega bencina, 11.000 ton katrana, toliko žveplovodika, da bi zadostovalo za proizvodnjo 17.000 ton žveplene kisline, itd., itd.

Velenjski lignit bo poganjal avtomobile, dal nam bo barve, zdravila, saharin...

Ta veliki dan velenjskega lignita bo nastopil čez pet let, ko bo zgrajena plinarna, čez deset let, ko bodo ob njej postavili kemični kombinat. Končna postaja — tekoči lignit — glede na to, da gre za velik projekt in za resnično zaokrožen tehnološki proces brez odpadkov (pepel bodo v šoštanju predelovali v zidake) niti ni daleč.

MILAN GOVEKAR

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

BOJI V LAOSU

V Laosu, kjer so prozahnodni uporniki pod vodstvom generala Fumija Nosavana pred kratkim uspeli osvojiti glavno mesto Vientian, se boj med silami laoske vlade in četami gibanja Patet Lao na eni strani in uporniki silami na drugi strani nadaljuje. Vlade sile pod vodstvom padalskega kapetana Kong Lija so zabeležile pomembne uspehe. Osvojile so strateško zelo važno visokogorsko dolino Zar, osvojile mesta Ksieng Huang, Nong Het in Fong Sali ter prodrele v predmestje kraljevske prestolnice Luang Prabang. S tem so uporniki izgubili kontrolo nad tremi pokrajinami Laos.

Uspehi sil, ki so zveste vladi Suvana Fume, so povzročili, da se je jela morala med uporniki krhati. Uporniki so medtem nadaljevali z utrjevanjem svojega režima v Vientianu, kjer so »ustoličili« vlado princa Bun Uma. Uspeli so sklicati »parlament« in »izglasovati zaupanje« Bun Umovi vladi.

Medtem pa so v mednarodni areni začeli organizirati široko akcijo, kako bi preprečili nadaljevanje bojev v Laosu, ki se že spreminjajo v pravo državljansko vojno. Cilj teh ukrepov naj bi bila mednarodna kontrolna komisija za Laos, oziroma sestanek te komisije, ki so jo ustanovili že z ženevskimi sporazumi leta 1954, in katere naloga je bila, da kontrolira spoštovanje teh sporazumov, ki predvidevajo nevtralnost Laos.

ZDA PREKINILE ODNOSE S KUBO

Dne 3. januarja so ZDA prekinile diplomatske odnose s Kubo. Odgovornost za to je osebno prevzel predsednik Eisenhower po dolgotrajnih posvetovanjih s svojimi političnimi pomočniki in svetovalci. Seveda je odločitev Washingtona povzročila po vsem svetu veliko zaskrbljenost. Ob tej priložnosti je predsednik Kube Fidel Castro izjavil, da je »Kuba pripravljena«. Ameriške ladje, tako vsaj poročajo, so že krenile proti obalam Kube. Moskva trdi, da imajo le-te najprej nalogo, da prepeljejo člane ameriškega veleposlaništva v Havani domov.

KONFERENCA V CASABLANCI

V Casablanci je maroški kralj začel konferenco šefov neodvisnih afriških dežel, ki so jo sklicali na njegovo pobudo. Konferenca je obravnavala položaj v Kongu in Alžiriji ter francoske atomske poskuse v Sahari, razpravljali pa so tudi o drugih aktualnih vprašanjih, ki zanimajo afriški kontinent. Konferenci so prisostvovali predsednik ZAR Naser, predsednik Gane Nkrumah, predsednik Gvineje Seku Ture, predsednik vlade republike Mali Modibo Keita, predsednik časne alžirske vlade Ferhat Abas in maroški kralj Mohamed V. Na tej konferenci je maroški kralj predlagal ustanovitev posvetovalne skupščine afriških dežel.

ODBIT NAPAD

V svojih prizadevanjih, da likvidirata zakonito kongosko vlado predsednika Lumumbe in da pokorita pokrajino, ki so ostale zveste tej vladi, sta Kasavubu - Mobutu poskušala pred dnevi osvojiti pokrajino Kivu, ki je pod kontrolo sil, ki so zveste zakoniti centralni vladi. Mobutujeve čete so napadle pokrajino Kivu z ozemlja Ruanda Urundi s pomočjo Belgijcev, ki kontrolirajo to ozemlje. Poskus pa se je končal s popolnim neuspehom. Vojaki pod poveljstvom generala Lundule, vrhovnega kongoskega poveljnika, so poglani v beg napadalec.

V tej akciji je odigrala svojo vlogo tudi misija OZN, ki ni ničesar ukrenila, da bi preprečila ta napad. Šele ko je poskus propadel, je Hamarskjöld protestiral. Medtem pa so njegovi ljudje v Kongu držali roke križem in izjavljali, da je napad notranja zadeva Konga in da intervencija mednarodnih sil ni potrebna. Smatrali pa so za potrebno, da so zaščitili osem Mobutujevih padalcev, ki so se skrili pri njih po neuspelem napadu.

Novo leto ni bilo najbolj uspešno za Kasavubu in Mobutu. Ko je Kasavubu obiskal pokrajino Kasai, ga je prebivalstvo dočakalo s klici: »Živel Lumumba! Dol Kasavubu in Mobutu!« V južnem delu pokrajine, kjer vlada separatist Kalondji, ki je ustanovil svoj »rudarski republiko«, pa je imel Kasavubu sploh smola s tem svojim prijateljem, ki ga je pustil pešati pet kilometrov po hudem dežju, da je prišel do njegove rezidence.

Včeraj je prispel na državni obisk predsednik republike Gvineje Seku Ture. To je prvi obisk predstavnika prijateljske repu-

blike Gvineje. V njegovi osebi jela boriti z ogromnimi težavami: gospodarska zaostalost, nevoditelja hrabrega in ponosnega gvinejskega ljudstva, ki je pred dvema letoma edini med tri najstimi bivšimi francoskimi kolonijami odločno rekel »ne«, in navdušil ljudstva, da so se vključila v gospodarsko in politično izgradnjo dežele in da so vsak dan bolj jela krepiti neovisnost dežele. Obisk predsednika Gvineje

Dobrodošel!

Mlad je; star 38 let. Z njegovim imenom je povezan boj ljudstva Gvineje za osvoboditev in neodvisnost, ki se je pravzaprav krepko začel leta 1945, ko je Seku Ture ustanovil gvinejsko sekcijo francoske Generalne konfederacije dela. Kasneje je bil eden izmed ustanoviteljev Afriške delavske unije, ki ima zelo velik vpliv tudi izven meja Gvineje. Ko je bila pred dvema letoma razglašena neodvisnost Gvineje, se je ta afriška dežela

»Zid tretjine«

INTERVJU Z GENERALNIM SEKRETARJEM SOHIO

Na potovanju po Japonski je naš poseben dopisnik Brana Vučković obiskal generalnega sekretarja SOHIO Akiro Ivaija, ki se je odzval prošnji, naj za bralce našega lista odgovori na nekaj vprašanj o japonskem sindikalnem gibanju in o njegovih problemih.

SOHIO je največja japonska sindikalna centrala, ki šteje 3,5 milijona članov. O njenem vplivu priča tudi dejstvo, da je bilo na nedavnih parlamentarnih volitvah izvoljenih okoli 90 vodilnih ljudi iz SOHIO za poslance Spodnje in Zgornje zbornice japonskega parlamenta.

Boj proti negativnim posledicam avtomatizacije in za spremembo kapitalistične strukture, izkušnje pri stavki v premogovniku Miike, rezultati najnovejših skupščinskih volitev, mednarodni odnosi japonskih sindikatov in

Med negativnimi posledicami racionalizacije in avtomatizacije proizvodnje je Ivai omenil odpuščanje delavcev, slabšanje delovnih pogojev in naraščanje brezposelnosti. Poudaril je, da se racionalizacija razvija izključno v breme delavcev, od katerih zahtevajo vse žrtve. »Zato smo se in se bomo tudi nadalje borili za odstranitev slabih posledic racionalizacije ter proti temu, da bi bili delavci njene žrtve. Borili se bomo proti tem slabim posledicam v vsakem konkretnem primeru, hkrati pa tudi proti kapitalističnemu sistemu, ki prinaša te slabe posledice. Poslej se bo bil boj za kar najbolj občutno spremembo strukture kapitalizma,« je dejal Ivai.

V tesni zvezi z bojem proti negativnim posledicam racionalizacije je bila tudi stavka v rudniku Miike. Kapitalisti namreč zmanjšujejo proizvodnjo premoga, ker je uvoženi petrolej cenejši. Ker je premog tudi še nadalje pomemben energetski vir, skušajo kapitalisti v preostalih rudnikih z racionalizacijo in avtomatizacijo znižati proizvodne stroške, da bi ohranili sposobnost za konkurenco. Pri tem jih podpira tudi vlada.

»Po našem mnenju ne bomo mogli zmagati,« je nadaljeval Ivai »če se ne bomo borili za večje spremembe v vsej politiki pre-

Ob koncu afriškega leta

Ob začetku leta 1960 je bilo slišati mnenje, da bo to afriško leto. Pozitivne spremembe in procesi, ki so se zvrstili med letom na tej celini, so upravičevali take napovedi. Proti koncu leta 1960 pa so se stvari v nekaterih točkah Afrike zasukale v manj pozitivno smer.

Prvi in poglavitni razlog napovedi, da se za ves svet začel leto Afrike, je v tem, ker so se začeli ob koncu leta 1960 napovedovati na obzorju veliki dogodki in znatne spremembe na vsej afriški celini. Proces protikolonialnih sprememb, ki so po drugi svetovni vojni z azijskih tla skoraj povsem zbrisale kolonialne odnose in tujo nadoblast, je hkrati zajel tudi nekatera afriška področja. Tako je bila že leta 1952 egiptovska revolucija ter široko osvobodilno gibanje v Tuniziji, Maroku in Alžiriji. Hkrati so nastala močna osvobodilna gibanja tudi v Keniji in na drugih koncih črne Afrike, vendar so bili ti procesi vse do minulega leta omejeni večinoma na arabski svet in na obrobne afriške dežele. Črna Afrika, srce celine, je bila takrat tik pred prebujenjem, čakala je na prvo priložnost za to.

Svet in Afrika sta stopila v novo, 1960. leto v znamenju takih teženj in pričakovanj. Potem so sledila tudi stvarna dejanja: razglasitev neodvisnosti vrste francoskih kolonij, potem Britanske Nigerije in Belgijskega Konga in določanje procedure za skorajšnjo osvoboditev Ruande Urundija. Takrat je moral izjaviti celo Macmillan po krajšem sprehodu po Afriki, da pih po vsej afriški celini nov, svež veter in da je to treba resno upoštevati.

Spričo tega se sicer ni spreminila afriška podoba v celoti, vendar so te spremembe nedvomno pomenile velik korak k odstranitvi kolonialnega jarma z vseh afriških ozemelj. S tem so se poglavitne trdnjave kolonializma v Afriki podrele ali pa so bile zavzete. Na mesto kakih desetih kolonij je prišlo toliko novih neodvisnih držav. Med njimi sta tudi dve največji afriški deželi, če izvezemo ZAR: Nigerija in Kongo. Tako se je število neodvisnih držav zvišalo na 25. Potem je postala afriška skupina v OZN največja, hkrati pa je kazalo, da se bo v najbližji prihodnosti še pomnožila z osvoboditvijo Alžirije, Ruande Urundija ter številnih britanskih in portugalskih kolonij (Kenija, Tanganjika, Uganda, Rodezija in Njasa ter Mosambique in Angola).

Drugi razlog za to, da se je minulo leto kmalu pokazalo kot leto Afrike, je v tem, ker se je vzporedno s temi procesi razvnela za to celino bitka za njeno usmerjenost ter povezovanje k blokom. Točneje: v minulemu letu je znatno napredovala emancipacija Afrike, vendar se je hkrati stopnjeval tudi boj za vpliv in oblast nad njo, ker so menili, da je od afriške opredelitve odvisno bodoče ravnotežje po svetu in morebitna premoč ene izmed obeh strani v sporu za nadvlado na svetu.

Na Zahodu so zlasti takoj v začetku leta 1960 pokazali veliko zaskrbljenost, kam se bodo usmerile nove neodvisne dežele in z njimi vsa Afrika. Zahod je takoj

pojmoval emancipacijo in utrditev položaja novih neodvisnih dežel kot izgubo Afrike in kot afirmacijo vzhodnega bloka. Zato se je najprej ohladilo vzdušje, ki je nastalo v času Camp Davida, ko pariški krizi maja 1960 pa je prišlo tudi do odkritih, nevarnih poskusov, zadržati procese v Afriki in vse skupaj povrniti na staro.

Tiste dni in v takih razmerah je prišlo tudi do spremembe v francoskem odnosu do prej dogovorjenih pogajanj z alžirsko Fronto narodne osvoboditve (FLN). Hkrati je Belgija po eni strani izpolnjevala pogodbo o neodvisnosti Konga, po drugi strani pa se je pripravljala, da bi izpodkopala mlado neodvisno deželo in da bi v Ruandi Urundiju usmerila stvari v nasprotno smer od tiste, o kateri se je z misijo ZN domnila marca 1960. Zato je prišlo sredi leta, kmalu po pariški krizi — to lahko označimo kot eno prvih neposrednih posledic te krize — do negativnega preobrata v odnosu Belgije do Ruande Urundija in Konga, kar je sprožilo znano hudo krizo, ter do preobrata v odnosu Francije do pogajanj s FLN.

S tem preobratom Belgije in s spremembo francoskega odnosa je prišla Afrika v začetku druge polovice 1960 še bolj v središče svetovne pozornosti in mednarodnega dogajanja, vendar v negativnem smislu: po nepotrebnem sta se nadaljevali kriza in vojna v Alžiriji, temu se je pridružila sprčo mnogih elementov še hujsa in še vedno bolj nevarna kriza v Kongu, ki zavzema v Črni Afriki osrednji položaj ter po prostoru, velikosti in moči vodilno mesto v tem delu sveta.

Tako Belgija kakor Francija in njeni zahodni zavezniki, ki so grobo in brezobzirno posegli vmes, da bi prekinili proces emancipacije in vpregli to celino v svoj blokovski voz, trdijo in prepričujejo svet, da to delajo z namenom, preprečiti infiltracijo komunizma in drugega bloka ter Afriko rešiti tuje nadoblasti. Podobno iščejo za alžirsko vlado in za njene predstavnike izgovor v tem, da jih proglašajo za komuniste ali vsaj za ljudi, povezane

z Vzhodom, medtem ko o Lumumbi odkrito in sistematično zatirujejo, da so tako on kakor njegovi sodelavci in njihova politika prokomunistična, odvisni od ZSSR itd. Za temi gesli o Kongu in Alžiriji pa se skriva isto, kot se je tudi poprej v primeru Naserja, Nkrumaha, Seku Tureja (da drugih niti ne naštevamo): napad na resnično nacionalno in progresivno, neodvisno pozicijo teh dežel, ki ni sprejem-

»KONRADORI«

Za letošnji rojstni dan za-hodnonemškega kanclerja Konrada Adenauerja, ki je 5. januarja dopolnil 85. leto, so razen običajnih ceremonij in čestitk izdali tudi zlatnike. Zahodnonemška federalna banka in druge kreditne ustanove so dale v promet dukate različnih velikosti in vrednosti (najdražji je vreden 780 mark), na katerih so v latinščini napisane besede »Conrad Adenauer Pater Patriae Germanicae«, kar bi pomenilo,

prevedeno v jezik smrtnikov, da so starega kanclerja proglasili za »očeta nemške domovine«. Tako so po mnogih desetletjih in celo stoletjih spet zaživele kraljevske in cesarske ambicije iz dobe Marije Terezije. Ta je namreč po vzoru francoskih kraljev iz serije Ludovikov, ki so stregli svojim ambicijam tudi z izdajanjem zlatnikov s svojimi podobami (dukati so znani kot louisdori), prav tako dala kovati zlatnike s svojo po-

dob. Kasneje si je to reč privoščil Napoleon. V našem atomskem stoletju se je pešiča preostalih kronah glav večinoma odrekla ambicijam te vrste, za katere sodobni svet ne kaže kaj prida razumevanja. Zato pa so zdaj prišli »konradori«, menda kot dokaz, da morejo imeti tudi nekronane glave takšne cesarske ambicije. Ko bi se napoleonske ambicije vsaj končale s temi »konradori«... B.

ljiva za zahodni blok in za zahteve blokovske politike ter jo je zato treba pred poskusom fizične, nasilne likvidacije in miniranja diskreditirati ter te dežele in vlade ožigosati kot privesek nasprotnne skupine, kot eksponente tujih interesov.

Zaradi teh okoliščin se je Afrika v drugi polovici leta uveljavila na mednarodnem prizorišču kot poglavitni in največji problem sodobnosti, kot predmet naporov zahodne politike, da bi jo podredila in jo vpregla v svoj blokovski voz, da bi si tako v obračunavanju z nasprotnim blokom zagotovila premoč in si utrdila strateško-politične položaje.

Navzočnosti Vzhoda na afriških tleh bi niti po obsegu niti po intenzivnosti ne mogli primerjati

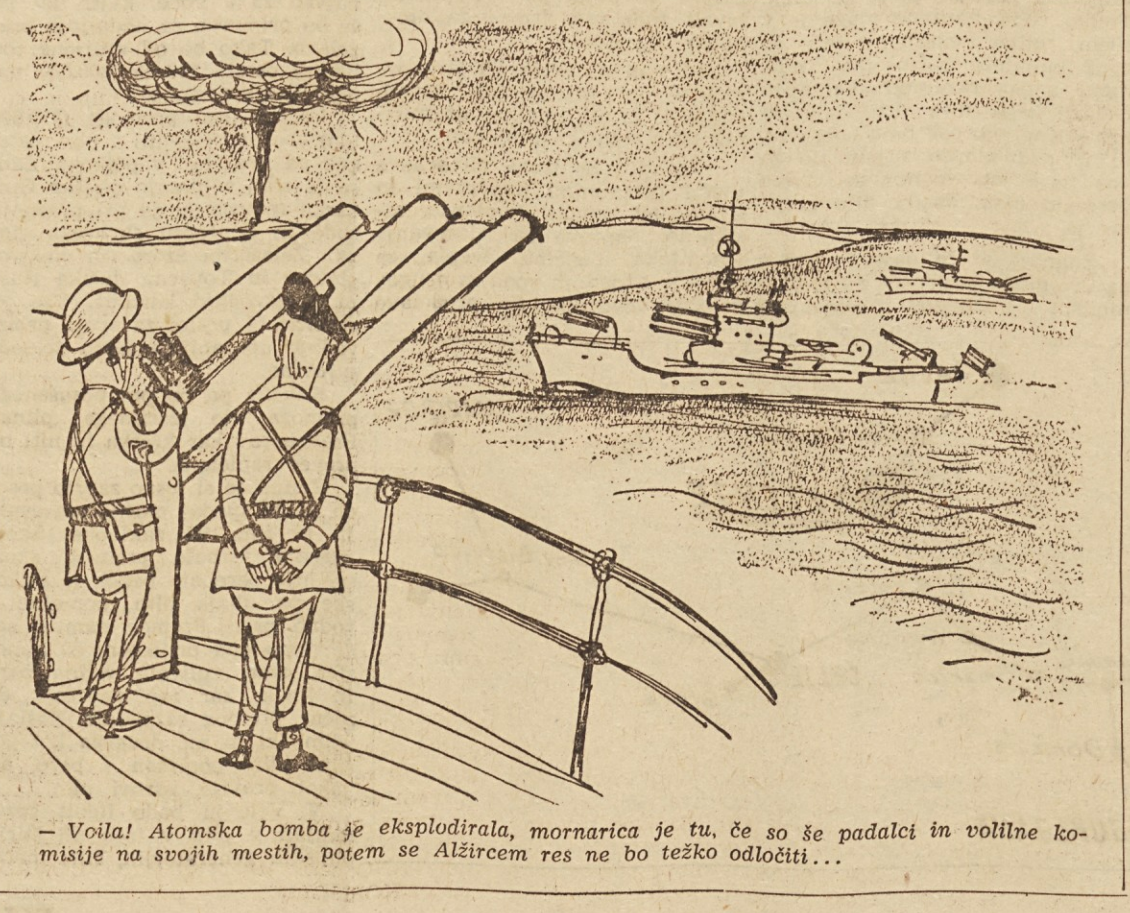
V letu 1960 je bila Afrika tudi osrednja točka na XV. zasedanju ZN. Na tem zasedanju so zavzemali afriški problemi neposredno ali posredno tako glede števila kakor vsebine večino dnevnega reda. Ni bilo pomembnejšega vprašanja, ki bi ne bilo povezano z bojem za Afriko in s prizadevanjem, da bi jo vključili v določeno neafriško politiko. Kolonializem je zdaj v bistvu problem, kakor je tudi vprašanje pomoči nerazvitim deželam pravzaprav problem tega področja sveta. Omejevanje hladne vojne, bodisi z ukrepi za delno razorožitev, bodisi z ožjenjem prostora, na katerem divja hladna vojna, se je prav tako pokazalo kot veliko afriško vprašanje.

skrbovanja gospodarstva z energijo. To je ena izmed izkušenj, pridobljenih med stavko v rudniku Miike, »največja izkušnja, ki nam jo je dala ta stavka, pa je v tem, da se je pokazala v Miikeju tolikšna solidarnost in enotnost delavcev, da smo mogli zbrati za ta boj velikansko vsoto, približno enako petletnemu proračunu sindikata SOHIO.«

V zvezi z rezultati nedavnih volitev je Ivai dejal, da je dossegla socialistična stranka velik uspeh ne le v obliki večjega števila svojih poslancev, temveč tudi zaradi poraza odcpepljene socialnodemokratske stranke. Ko je Ivai analiziral vzroke takšnih volilnih rezultatov, je dejal: »Med razlogi za ta napredek socialistične stranke je treba poudariti predvsem odločnost delavcev, da bodo branili svojo enotnost in se izognili nadaljnji cepitvi sindikatov. Drugi razlog: socialistična stranka se je okrepila na kmetijskih področjih, kjer se zdaj lahko pomeri s konservativno stranko z velikim upanjem na uspeh.«

O razlogih za ta prodor socialistov na vas je Ivai dejal: »Prvič, kmetje so sorazmerno počasi doumevali vzroke boja proti varnostni pogodbi z ZDA. Zdaj so jih počasi začeli doumevati in tako se je ta boj prenesel tudi na vas. Drugič, predlog Ikedove vlade, naj bi se vaško prebivalstvo zmanjšalo od 15 na 9 milijonov, je sprožil kmečki nasprotni napad.«

Glede razvoja v prihodnje je Ivai dejal, da je socialistična stranka zdaj pred problemom, kako razbiti »zid tretjine«. (Po japonski ustavi je potrebna za vsako spremembo dvotretjinska večina. Če hoče socialistična stranka preprečiti oborožitev Japonske, si mora zagotoviti v parlamentu vsaj en glas iznad tretjine.) »V tej zvezi bomo storili vse, kar je v naših močeh,« je dejal Ivai. »Zdaj resno razpravljamo o tem, kako razbiti ta zid. V tej zvezi razpravljamo o politični strukturalni reform.«

- Voila! Atomaska bomba je eksplodirala, mornarica je tu, če so še padalci in volilne komisije na svojih mestih, potem se Alžircem res ne bo težko odločiti...

POUČNI FILMI

za mlade in odrasle

Ljubljanci se lahko pohvalijo z neko posebnostjo: poleti in pozimi imajo letni kino. Bolj skromen sicer, je pa le. Če vas pot zanese ob večerih na Titovo cesto, pridružite se številnim gledalcem, ki se dvakrat na teden zberejo pred Figovcem, in prav gotovo ne boste razočarani. Na malem platnu v izloženem oknu »Iskre« si boste lahko ogledali kratek program dveh ali treh zanimivih, poučnih in zabavnih filmov. Morda vam bo postalo žal, da si česa podobnega ne morete ogledati večkrat in bolj zbrano tudi nekje na toplem, saj mrz v teh dneh prav neprijetno sili pod plašč. In to ne bi bilo tako nemogoče, če...

Ta »če« pa se nanaša na drugo ugotovitev: nimamo dovolj filmov. Nimamo jih toliko, da bi lahko vedno naša prizadevanja pri izobraževanju mladih in starejših ustrezno dopolnjevali s filmom ali diafilmom, s tem danes tako potrebnim in zgovornim opazilom. Imamo že precej, čeprav še ne dovolj projektorjev za ozkotračni film, imamo poseben zavod, ki naj bi skrbel za proizvodnjo in distribucijo poučnih ozkotračnih filmov in diafilmov, ni pa dovolj sredstev, da bi tovrstne filme v zadostni meri lahko nabavljali in proizvajali.

V Zavodu za šolski in poučni film v Ljubljani so zaskrbljeni. Doslej je bila njihova poglavitna skrb predvsem distribucija ozkotračnih filmov in izdelovanje diafilmov za potrebe šol, jeseni minulega leta pa so si zastavili širše naloge. Direktor zavoda, tovariš Mirko Ivanc, sam meni, da je bila njihova dosedanja dejavnost preozka.

»Preveč smo pozabljali na potrebe izvenšolskega izobraževanja,« pravi tovariš Ivanc. »Zato bi radi to pomanjkljivost odpravili. Toda sami smo nemočni, ker naša lastna sredstva ne zadostujejo niti za nabavo vseh razpoložljivih filmov, niti ne moremo dovolj izkoristiti lastne močnosti za proizvodnjo filmov.«

Filmski fond zavoda resda ne kaže spodbudne slike. Filmov je malo, z nekaterih področij umetnosti in znanosti jih sploh ni ali pa so zastareli in neuporabni. Tako se dan za dnem ponavlja isto vprašanje: kako zadostiti vsem, ki vedno odločneje zahtevajo: dajte nam filme!

»Z lastnimi sredstvi lahko nabavljamo le dobro četrtino vseh razpoložljivih filmov,« meni tovariš Ivanc, »medtem ko jih v drugih republikah nabavljajo dosti več, saj letno porabijo za te namene 10 ali pa tudi do 20 milijonov dinarjev, pri nas pa le dva.

Prav tako ne moremo Zveznemu zavodu za poučni in kulturno-prosvetni film, ki je glavni posredovalec tovrstnih filmov, svetovati, naj odkupi ali prekopiira na ozki trak za nas nek film, če potem lahko odkupimo le eno kopijo.«

Vprašanja brez odgovorov, bi lahko pomislili ob vsem tem naštevanju težav. Ali res ni izhoda, ali ga je treba samo poiskati? Potrebe po kvalitetnih poučnih filmih in diafilmih so vedno večje. In če bi vse organizacije, društva in ustanove, ki so potrošniki tega blaga, prispevali tudi določena materialna sredstva — ne samo izposojevalnino — za obogatitev filmskega fonda pri zavodu in razširitev celotne dejavnosti zavoda, bi marsikateri problem zadovoljivo rešili.

Prvi tovrstni znaki izboljšanja so se tudi že pojavili. Z Zvezo delavskih in ljudskih univerz ter z Zvezo Svobod in prosvetnih društev so se pri zavodu že dogovarjali za finančno pomoč, ki bi služila za povečanje filmskega fonda, izdelovali pa bodo tudi

Krsto Hegedušić: Hlebine 1931, tempera, olje, les

diafilme za njihove potrebe. Okrajni servisi delavskih univerz pa naj bi prevzeli tudi distribucijo filmov, s katerimi razpolaga zavod. Tudi tiste organizacije in ustanove, ki imajo lastni fond poučnih in znanstvenih filmov, bi

lahko tesneje sodelovale z zavodom, ki bi njihove filme prevzel v distribucijo. Tako bi se povečal filmski fond zavoda, obenem pa bi si te filme lahko ogledal širši krog gledalcev. Pri vsem tem pa je ovira še vedno nerazumevanje posameznih organizacij in ustanov, ki se branijo dajati večja materialna sredstva, češ saj filmi ne bodo naši, izposojamo pa si jih tako in tako že zdaj.

V Zavodu za šolski in poučni film so se tako odločili za novo, širšo pot. Če se bodo vsi ti načrti uresničili, bi zavod lahko postal res pomembna osrednja ustanova za proizvodnjo in distribucijo poučnih filmov in diafilmov. Razširjena dejavnost pa bo seveda zahtevala večje število sodelavcev, prav tako pa bo treba pri izdelovanju diafilmov večjo skrb posvečati kvaliteti, saj so bili nekateri dosedanj filmi glede na svojo pedagoško vrednost kakor tudi samo izvedbo neprimerni in pomanjkljivi.

Na koncu pa moramo še enkrat ponoviti: brez finančne pomoči se ne bo dalo kaj dosti storiti. V. S.

Na zadnjem občnem zboru Svobode se je predsednik razgrel: »Tovariši, saj je vse lepo in prav. Nova vsebina kulturno-prosvetnega dela, nove oblike — vsi se strinjamo s tem. Samo povejte mi, kje naj dobimo prostore za vse to. Saj še televizorja nimamo kam postaviti.«

Upravnik občinske knjižnice je že desetič zapovrstjo zapisal v letno poročilo: »Naša knjižnica je res v nemogočem položaju. Saj nismo več knjižnica, ampak zadnje in najbolj zanemarjeno skladišče. Kaj veljajo norme za knjižničarstvo res samo na papirju? Tisto o svobodnem pristopu pa kar pri miru pustite!«

In predsednik občinskega sindikalnega

malo obnavljali, ker... da, če bi ne bilo tega KER, potem bi tudi ne bilo več tega izpetega refrena »prostori, prostori, prostori!...«

A zdaj se obetajo nekoliko boljši časi. Perspektivni plan za prihodnjih pet let namreč predvideva veliko večje investicije v kulturo in prosveto, v društveno in družbeno-politično življenje. Občine bodo bolj kot kdajkoli dolžne zbrati sredstva prav v te namene.

Tako se vedno bolj vsiljuje vprašanje KAKO GRADITI?

Tako kot doslej? Vsaka organizacija zase, vsako društvo zase, vsak s svojimi krediti, vsak s svojimi načrti? Kot smo gradili za-

jektu... Neki splošen tip načrta za center družbenega življenja torej ne bodo mogli pripraviti arhitekti, pripravili pa bodo lahko idejne načrte takega centra, kjer bodo res funkcionalno izkoriščeni prav vsi prostori. Veliko laže pa bo z opremo prostorov. Ta je v resnici lahko tipizirana, saj čemu bi si vsak arhitekt vedno na novo izmišljeval, kakšne stole naj postavi v pisarno, kakšne v klub in kakšne spet v dvorano.

Da bi dobil kar največ rešitev, kakšen naj bo center družbenega življenja, bo GO SZDL že v januarju ali pa v začetku februarja razpisal poseben natečaj za projekte in načrte notranje opreme teh centrov. Pri tem želi Glavni odbor, da bi komune že zdaj določile tudi lokacijo zanje, da bi upoštevale dosedanje razmere in razkrile svoje potrebe. Le tako bo namreč moč doseči, da natečaj ne bo dal le abstraktnih rešitev, temveč resnično funkcionalne zamisli centrov.

In prav zaradi tega bi bilo potrebno nalogiti nekaj besed na komune:

• Za vso republiko bomo lahko ugotovili le okvirne potrebe po kreditih za gradnjo centrov, sredstva pa bo morala — seveda s pomočjo vseh družbeno-političnih in gospodarskih organizacij — zagotoviti vendarle komuna sama.

• Državljanj naj bi na zborih volivcev, ali z referendumom ali kako drugače odločili, kaj in kako naj bi gradili, katere etape v gradnji centra je najbolj nujna, kako zagotoviti za gradnjo potrebna finančna sredstva, kje naj bi gradili.

• V okviru vse republike bo moč ustvariti le idejne projekte centrov za družbeno življenje, kako pa le-té prilagoditi stvarnim razmeram vsakega kraja, to je stvar občine same.

• Ne gradimo za deset let, temveč za petdeset, šestdeset, sedemdeset. Kot je lahko nefunkcionalna prevelika razkošnost veličastne palače, zunaj z marmorom, znotraj z usnjem obložene, prav tako se nam lahko maščuje tudi prevelika skromnost.

Osnovna celica, če lahko tako rečemo, vsega družbeno-političnega, društvenega življenja je komuna. Prav zaradi tega je tudi komuna dolžna poskrbeti, da bo refren »prostori, prostori, prostori!...« sčasoma vendarle prešel v pozabo. Razumljivo, vsega ne bo moč zajeti z eno samo žlico — pa tudi mošnjiček je za to premajhen, saj komuno vendarle tarejo tudi druge skrbi. Toda, saj nihče ne terja, da bi morali ti centri nastati v enem samem letu. Nastajali bodo najbrž postopno, zgradba za zgradbo... Samo da BODO NASTAJALI, samo da bodo grajeni SMOTRNO, samo da bodo FUNKCIONALNO IZKORIŠČENI.

BOJAN SAMARIN

Centri družbenega življenja

sveta je poslal na občino dopis: »Zdaj se stiskamo v eni pisarni sindikati, občinski svet Svobod in prosvetnih društev, samo za nekaj časa! — že več kot eno leto — je pri nas tudi delavska univerza, zdaj pa bomo morali vzeti pod streho še Zvezo prijateljev mladine. Vsi v eni sami pisarni! Tako še administrativnega dela ne moremo zadovoljivo opraviti, kaj šele da bi se lahko lotili česa večjega in pomembnejšega. Ponovno poudarjam, da bo nujno potrebno rešiti vprašanje prostorov!«

Pa kar priznajmo. Tako je skorajda povsod. Če že po ne vem kakšnem naključju Svoboda nima težav s prostori, potem jih prav gotovo ima knjižnica ali delavska univerza, če je že sindikat v svoji pisarni, potem se prav gotovo stiskata v kaki kletni luknji občinski odbor RK in Zveza ženskih društev...

A zakaj tako? Ker je bilo doslej le malo občinskih ljudskih odborov namenilo sredstva v proračunih za gradnjo kulturno-prosvetnih domov, domov za družbeno-politične organizacije, društva. Ker je poglobljena in veliko bolj razpredena dejavnost družbeno-političnih organizacij, društev že zdavnaj naredila vse domove pretesne, ker smo velikokrat premalo gradili, ker smo veliko pre-

družne domove in so zdaj v njih skladišča repe, žita, ali pa ostajajo neizkoriščeni ali celo zaklenjeni? Tako, kot smo gradili trboveljski Delavski dom — z dvema velikima dvoranama, z naravnost ogromnim foyerom in številnimi upravnimi prostori — ob vsem tem pa se ubija s prostori Svoboda, delavska univerza, knjižnica...?

In ali ima res lahko ključke od edinega kulturnega doma, ali kakorkoli se že imenujejo ti prostori, ena sama organizacija, eno samo društvo? Ali je morda prav, da neko društvo za masno najemnino kuje dobiček ob edini dvorani v kraju? Ali so umestni spori med Partizanom in dramsko družino Svobode, ker pač hočeta imeti obe ob isti uri vaje?...

Bržčas bo torej treba graditi nekoliko bolj smotrno, kot smo bili navajeni doslej. Od tod tudi pobuda glavnega odbora SZDL, da bi gradili v občinskih središčih, večjih krajih in stanovanjskih skupnostih tako imenovane centre za družbeno življenje. V njih naj bi našle prostore vse družbeno-politične organizacije, društva, delavska univerza, knjižnica... Pri tem seveda ne gre za to, da bi na silo stlačili vse pod eno streho. Ti centri naj bi nastajali skladno s potrebami in finančnimi možnostmi vsake komune posebej, vsakega kraja, vsake stanovanjske skupnosti. Kjer Svoboda že ima svoje prostore, najbrž ne bo potrebno graditi nove, kjer Partizan nima telovadnice, pa jo bo najbrž potrebno upoštevati v pro-

TA TEDEN SMO IZBRALI

Hegedušić v Mali galeriji

Za konec leta nam je Mala galerija v Ljubljani pripravila nekaj posebnega: razstavo podob hrvaškega slikarja Hegedušića, sicer dovolj znanega po Jugoslaviji in po svetu, manj pa pri nas: to je njegova prva razstava v Ljubljani.

Hegedušić (rojen 1901) je doma iz Petrinje, podravske vasi, ki je doživela rekvizicije, obiske tuje soldateske in vaške požare: to je umetnikov svet, tu so doma motivi njegovih razstavljenih podob, ki so nastajale od 1928 do 1934.

Hegedušić je leta 1929 ustanovil še z nekaterimi drugimi hrvaškimi slikarji skupino »Zemlja« in v istem letu je nastala tako imenovana Hlebinjska šola, nenavadna skupina slikarjev-kmetov, ki so slikali svet okoli sebe, pa ne kot romantični idealisti, sentimentalni pesniki, kot bi človek pričakoval.

Hegedušić je imel druge načrte. Sam pravi: Hotel sem postaviti svojo umetnost v službo ljudstva, preganjanega človeka izven zakona. Hotel sem govoriti jezik, ki je blizu ljudstvu, oslanjajoč se na njegovo fiziologijo in na njegov humor. Za svoja slikarska pojmovanja sem iskal oporo v delu kmetov, delavcev in otrok. Hotel sem pokazati, da bi se kmetje, če bi znali slikati, izražali na podoben način...

Hegedušić ljubi pripovedovanje, ljubi podrobnosti v sliki: v nasprotju s tolikimi slikarji ljubi tisto, kar slika, in v tem je njegova moč. Imenujemo ga primitivca: toda ali niso prav tako imenovani primitivci v likovnem izrazu kot njihovi bolj dostojanstveni kolegi?

F. Z.

Dr. Stevo Julius:

»Na živčni podlagi«

Z živi in težavami zaradi njih se v našem vsakdanjem življenju vse pogostejše srečujemo. Mnogo govorimo o tem, iščemo pomoči po ambulantah, vse premalo ali nič pa smo seznanjeni z vzroki živčnih obolenj, s posledicami, ki lahko nastanejo zaradi nepravilnega delovanja živčnega sistema in z ukrepi, s katerimi bi se lahko zavarovali pred za naš čas tako značilnimi živčnimi motnjami. Odgovore na vsa ta vprašanja bo lahko vsak našel v nedavno izšli knjigi zagrebškega zdravnika dr. Juliusa »Na živčni podlagi«, v kateri skuša avtor poljudno, živo, zanimivo in vsakomur razumljivo približati nestrokovnjaku dokaj zapleteno delovanje živčnega sistema, nepravilnosti, ki nastajajo v njem zaradi motenj v duševnem življenju posameznika, vpliv družbenih faktorjev — vzgoja, civilizacija, pravila izbira poklica, zakonskega druga in podobno — na nastanek in razvoj živčnih bolezni, predvsem pa poudarja avtor potrebo po duševni higieni in pravčasnem preprečevanju bolezni. Poznavanje vseh faktorjev in vplivov, ki uravnavajo duševno življenje človeka, duševno ravnanje in s tem pravilno vsklajevanje posameznika z okoljem, v katerem živi, so glavni pogoji, da se izognemo živčnim boleznim. Duševne motnje so namreč poglaviti povzročitelji tovrstnih obolenj, zaradi sprememb v živčnem sistemu pa nastajajo tudi resne okvare v delovanju posameznih organov (n. pr. čir na želodcu). Avtor je nazorno in s konkretnimi primeri opisal vrsto najrazličnejših bolezni kot nevroze, distonijo, histerijo, povišan krvni pritisk, čir in druge ter vzroke, zaradi katerih nastajajo. S poznavanjem vsega tega, s popularizacijo in upoštevanjem duševne higie-ne, ki temelji na pravilni vzgoji, zdravih medsebojnih odnosih, na pozornosti in razumevanju do sočloveka, kar vse vpliva na dobro počutje, pravičen odnos do dela, družine in družbe, se bo lahko vsak posameznik vsaj v neki meri izognil konfliktov, ki lahko privedejo do neprijetnih in resnih obolenj.

-8-

V KREMLIH

Precej deklet je že poznal, tudi čez Miljacko je hodil v Sarajevu, kadar je zbral dovolj denarja. To in ono zanimivo reč je doživel, vendar se ni nalezal na žensko, ki bi se vedla tako hladno. Zdelo se mu je, da sanja. Kakšna razlika med tistimi Sarajevčankami, ki so govorile o sebi, da opravljajo svobodni poklic in tem lepim dekletom! Vidiš, tako je, če skleneš, da boš nastopal moško. Nič odvečnih besed, noben dolgotrajni uvod ni potreben. Srce mu je hkrati tako utripalo, kakor bi bil pretekel več kilometrov. Zardel je.

Olja ga je strokovnjsko gledala. Veke je rahlo priprla, kdaj pa kdaj se je zablinkala zenica pod dolgimi trepalnicami. Nekje v njej se je zasnovala želja in ji segla v možgane, kjer sta jo premagali volja in misel. Olja ni hotela biti Eva, Adamova družica, povsem drugače naloge so jo čakale. Ni bila ena tistih, ki jim hrepenenje pokvari načrte. Njeno hrepenenje se je izpolnjevalo le, kadar je bilo v skladu z načrti. Njena volja je rekla ne. V nasprotnem primeru bi bilo vse narobe.

Odločno je napravila konec nememu prizoru. Tako naglo je vstala, da se je skoraj spotaknila ob Ivico, ki se je bil nagel k njej.

Skušal se je zagledati v njene oči. Povešale je pogled. Zdalj je bila videti nedolžna, nevedna punčka. Zdelo se mu je celo, da je tudi zardela. Hotel jo je objeti.

»Ne,« je zasopetala, omahnila na svoj nastanek, si pokrila obraz z rokami in govorila tiho, kot bi se menila s samo seboj.

»Vedla sem se lahkomišlno. Ne vem, kaj je bilo z menoj. Verjemite mi, da česa takega se nisem doživela. Nemogoče sem se vedla... Komaj sva se seznanila, že sem... Le kaj si bo ta fant mislil o meni?«

»Nič slabega, verjemite mi. Prisezem vam, nič slabega!«

Umaknila je roke in ga ljubeznivo pogledala.

»Ce govorite resnico, ste zares zlat človek.«

Kramljala sta vse do kosila, tudi potem ju je Frieda pustila sama.

»Mar po kosilu ne spite?« ga je vprašala Olja.

»Nikoli.«

»Tudi jaz ne.«

»Potem pa bi lahko še malo pokramljala. O vas bi rad vedel kaj več, o vaših starih, o otroških letih, o ljubezni, vse... Tega si ne razlagajte za golo radovednost...«

»Prav rada vam povem, vendar se bojim, da ne bo nič posebno zanimivega. Kratka, vsakdanja zgodba.«

In se je zgodba začela. Olja je lagala, Ivica pa tega seve ni slutil. Olja ni od tod doma, čeprav je tu zrasla. Prav majhna je bila, ko je prišla. Staršev nima. Bogata soročnica gospe Friede je vzela majhno punčko k sebi in jo vzgajala. Deklece je obiskovalo konservatorij, potem se je poslovalo od svoje dobrotnice. Šla je k gospe Friedi. Pri njej stanuje, počuje in kar dobro zasluži. In ljubezen? Le mladostne sanje. Zdelo se ji je, da je bila zapljena v resnega moža. Razmerje je trajalo nekaj mesecev. Sicer pa je boljše tako, ker ji je bilo takoj jasno, da to ni ljubezen, temveč le sanje mladega dekleta. No, od tistih mesecev je že nekaj let, odtlej živi Olja mirno življenje.

»Vidite, to je vse. Zdalj pa upam, da boste tudi vi povedali svojo zgodbo.«

Ivica je pripovedoval. Lagal je. Ona ni le slutila, temveč je bila prepričana, da fant laže. Povedal je, da je sin premožnega uradnika. Doraščal je na podeželju, vendar so ga dobro vzgojili. Doživel je vse dijaške lepe reči in nevspešnosti, tudi ljubezen, nedolžno seveda. Zdalj se bo vpisal na tehniško fakulteto, hkrati pa upa, da bo doživel drugo, tisto pravo ljubezen...

»Prosim, ostanite resni,« ga je opomnila Olja.

»Saj sem zelo resen! Povejte, ali ste Rusin?«

»Ne vem.«

»Po imenu sodeč ste.«

»Mogoče. Tudi sama kajkrat razmišljam o tem.«

Pogovarjala sta se do večera. Ko je začel Ivica gledati na uro, ga je Olja vprašala:

»Ali se že dolgočosate?«

»Ne, s prijateljem sva zmenjena.«

»Ali pa s prijateljem...«

»Ne, častno besedo vam dam.«

To pot je bila Olja prepričana, da Ivica ne laže.

IX

Točno ob osmih je obstal črn dodge pred hišo, v kateri je stanoval Ivica. Fant je že čakal na ulici, oziral se je, ker ni vedel, iz katere smeri bo prišel dr. Spiller. Ko se je avto ustavil, je Ivica gledal po ulici.

Vrata so se odprla. Nihče ni izstopil, Ivica je šel vabi:

»Vstopite!«

Sele takrat je zagledal dr. Spillerja, in sicer skozi odprta vrata, ker so bila avtomobilska okna zagnjena z zavesami. Ivica je vstopil, avto je takoj peljal dalje. Policaj je segel po slušalko, da bi naročil šoferju, kam naj pelje. Stekljena šipa je ločila prvi del avtomobila od zadnjega. Šofer tako ni mogel slišati, kaj se menijo ljudje, ki jih pelje, prav tako pa je bilo z njim mogoče govoriti le po majhnem telefonu.

»Ilica, ki stari številki sto.«

Avto je drvel po ozki ulici, hupa se je pogosto oglašala, bila je precej močnejša od drugih.

Spotoma sta se le malo pogovarjala. Navadni policijski pristav se je držal v elegantnem avtomobilu tako samozavestno, kakor da je šef ne le zagrebške ali beogradske policije, temveč vsaj Scotland Yarda.

Avto je obstal pred hišo, ki je bila na zunaj videti gostilna. Zadalj je bilo nekaj manjših sob, ločenih med seboj. Policaj je peljal svojega gosta tja, gostilničar pa ju je spremljal.

»Gospod Novak,« je rekel doktor Spiller, »mridva bi rada dobro večerjo. Jedilnika ne bova brala, kar sami nama izberite. Seveda bi tudi dobro kapljico, to se razume.«

Debelušni gostilničar se je priklonil, kolikor mu je dovoljeval zajetni trebuh.

»Tu se izvrstno, je razen tega pa bova sama. Novak se spozna na svoje delo. Nihče naju ne bo motil.«

»Torej tajni sestanke,« je rekel Ivica.

»Naši opravki so vedno tajni, razen tega pa je prijetnejše, če se lahko meniva nemoteno, četudi bi ne bilo skrivnosti.«

Tudi vino sta dobila. Doktor Spiller je napeljal besedo na Zide. Govoril je proti njem. Dolgo zgodbo je zaključil takole:

»Edino Hitler je spoznal vse to in sprožil odkrit, pošten boj. Mi pa smo cepci, ki ne vidimo ničesar in prenesemo vse.«

Pri tem je pazljivo gledal Ivico. Očitno ni hotel prezreti nobenega znamenja, po katerem bi si ustvaril kar najnazornejšo predstavo o vtisu svojih besed. Sicer pa je lahko delal skoraj nemoteno, zakaj fant je vrtil kruh po omaki in si ogledoval uspeh ročnega dela. Policaj je imel vtis, kakor da je Ivica v mislih kaj drugega, zato se je na njegovem čelu zarisala globoka brazda, obrvi pa so se mu stisnile od nezadovoljstva. Vsaj pol ure mu je govoril, ta pa je v mislih čisto drugo, se je na tihem jezil Spiller. Verjetno misli na Oljo, si je rekel.

»Občutek imam, kakor da se ne strinjate z menoj,« je spregovoril policaj in skoraj temno pogledal študenta Ivico.

»Popolnoma se strinjam, gospod doktor, popolnoma od začetka do konca. Zdelo se mi je, da tega ni treba posebej potrjevati... Močlal sem, hkrati pa razmišljal, kako bi lahko začeli boj...«

Ivica je bil zadovoljen s samim seboj. Lagal je tako prepričljivo, da se je celo sam čutil svoji spretnosti. Ne le ni razmišljal o možnostih za boj, doktor Spiller mu je bil celo nadrežen s svojo zgradbo. Že je užibal, kako bi napravil konec temu dolgočasnemu pripovedovanju, ki se mu je zdelo povsem odveč, ker je že bil sklenil, da se bo s Spillerjem mnenjem strinjal zaradi čisto osebnih koristi, vse drugo pa mu kaj malo mar.

Oblaki so se razpršili na doktorjevem čelu. Torej sem ga prepričal, si je rekel, glasno pa je povedal:

»Tem boljše, tem boljše za vas. Vključil vas bom v boj proti Zidom.«

»V boju?« je malone vzkliznil Ivica.

»Nikar se ne bojte! To je boj brez strelnega orožja, brez samokresov. Niti noža ne boste uporabljali. Za zdaj je beseda edino orožje.«

Dr. Spiller se je tisti večer dolgo ukvarjal s svojim novim znancom. V mislih je preletel razgovor obeh večerov, razčlenjeval je svoje ugotovitve in jih skušal strniti v dokončno oceno. Ta bi seveda morala biti točna, da bi je ne mogel nihče ovreči. Analiza je bila navsezadnje ugodna, le nekaj je Spiller še potreboval: pregled fantove preteklosti.

Se tisti večer je doktor Spiller napisal dve pismi, eno daljše, naslovljeno na Sarajevu. V njem je naročil, naj do potankosti pregledajo Ivicovo preteklost, seveda naj delajo kar se da previdno. Drugo je imelo zagrebški naslov. Kratko je bilo, vsebovalo je le nekaj besed: »Šef ukazuje: navijati za antisemitizem.«

Obe pismi je spravil v žep.

Okoli dveh po polnoči je doktor Spiller šel iz stanovanja. Noč je bila hladna, vendar ne tako zelo, da bi bilo treba plašč. Policaj pa je bil v hubertusu, širokem in znatno daljšem, kot so bili takrat v modi. Menil je, da bodo ljudje tako manj opazili njegovo

šepajočo hojo. Po navadi je hodil gologlav, zdaj pa je bil v zelenem klobuku s pičicim peresom in s planinko v sredini. Klobuk si je poveznil globoko na čelo. Zagrebške ulice so bile prazne. V eni izmed njih so polivali asfalt. Odsev električnih žarnic in plinskih luči na mokrem asfaltu bi napravil veleumestno sliko, če bi bilo na ulici vsaj še nekaj ljudi razen edinega možakarja, ki ga je zanašalo. Očitno je bil pijan.

Policaj je zavil proti Zrinjevcu. Ulična gospodična mu je prihajala nasproti. Šla je naravnost proti njemu, kakor da pričakuje, da bo nalezela na zakasnelega interesanta. Doktor Spiller se je hotel izogniti temu srečanju. Ulične gospodične imajo pogosto opraviti s policijo, lahko bi srečal katero izmed tistih, ki so jih bili pripeljali med njegovo dežurno službo. Pospešil je korak, zavil čez cesto in proti sencam v parku. Obšel je godbeni paviljon, v Amroševi ulici je stopil k večnim vratom. Pred kratkim na novo preplečkana vrata so se svetila. Dvoje oken na njih je varovala mreža iz zavitič železnih palic. Na enem je manjkala šipa. Doktor Spiller je iztegnil roko skozi železno mrežo, otipal gumb in pritisnil nanj. Vrata so se odprla, vendar brez običajnega zvoka, ki ga je slišati pri drugih električnih ključavničah, kadar se odpirajo. Brž ko je vstopil, so se vrata spet neslišno zaprla.

Policaj ni prižgal luči, kakor bi to storil vsakdo drug, če bi moral po temnem stopnišču. Stopil je v temo in prešel osem stopnic, potem pa je zavil na levo in otipal vrata. Namesto da bi pritisnil na kljuko, kakor se odpirajo vsaka normalna vrata, je storil obratno: dvignil jo je. Vrata so se odprla. V zadnjem delu predsobe je brlela ena sama luč pod temnim senčnikom. Človek, ki je dotle sedel v nastančar pri luči, je vstal.

»Guten Abend, gospod doktor,« je rekel policaju s hripavim, zaspanim glasom.

»Johann, bolje bi bilo, če bi mi voščili dobro jutro, ker se že dani. Ali še se čaka?«

»Da,« je odgovoril oni in zavrtel stikalo.

Po predsobi se je razlila močna svetloba in obsijala tistega atleta, ki je bil pospremljen Ivico iz hotela. Policaj se je gibal naglo in varno kakor človek, ki dobro pozna stanovanje. Ne da bi potrkal, je odprl vrata, odrlil težko zaveso in stopil v veliko, lepo opremljeno sobo z več prostornimi naslanjaji in z rezljano pisano mizo, za katero je sedel mož kakih tridesetih let s svetlomodrimi očmi in z drobnimi ustnicami, tako stisnjenimi, da so bile podobne črti. Visoko čelo je imel, spredaj so mu že manjkali lasje. V velikem pepelniku iz kristalnega stekla je tela debela, dišeča cigara.

Brž ko je doktor Spiller vstopil, je oni za mizo odrlil debel kup papirjev, vstal, malomarno dvignil roko in pozdravil:

»Heil!«

»Heil!« je odzdravil policaj in iztegnil desnico, kolikor je le mogel.

»Sedite!« Njegova beseda je bila bolj ukaz kot pa vabilo.

Bil je eden tistih nameščencev nemških potovalnih uradov, kakršnih ni manjkalo ne le v Jugoslaviji, temveč tudi v vseh drugih deželah. Pri domačih oblasteh so bili prijavljeni kot turistični strokovnjaki, vendar niso imeli s turizmom nobene zveze in tudi niso delali v teh uradih. Malostevilni uslužbenci potovalnih uradov so vedeli zanje, niso pa poznali njihovih nalog in dela. Le slutiti so, kaj počne te skrivnostne osebnosti. Kajkrat niti niso poznali njihovega pravega imena. Po navadi so jih ogovarjali s preprostim »Herr Doktor«, le kdaj pa kdaj jim je kdo, ki je bil bolj poučen, rekel »Herr Gauleiter« ali pa kaj podobnega. Možakar z visokim čelom s koničasto lobanjo je bil znan kot »Herr Chef«. Doktor Spiller ni vedel njegovega pravega imena.

»Poslušajmo,« je rekel policaju v čisti hrvaščini.

Doktor Spiller mu je opisal svoje pomenke z Ivico. Na kratko je govoril, le dejstva je naštel. Fant je politično usmerjen, kakor je treba. S policijo je sodeloval, to sodelovanje se bo nadaljevalo. Spozna se že na zakulisne zadeve, zato si bo kmalu pridobil potrebne izkušnje in spretnost. Ob njem bo mogoče izoblikovati večjo skupino. To je prav gotovo. Deklar ne bo preverjena njegova zanesljivost, mu bodo zaupali ustno protidržavno pregrado. Bedno majhen zaslužek zraven tistega, ki ga bo dobil na policiji...

»Ni dobro. Bolje ga je navaditi na zapravljanje, da bo materialno odvisen.«

»Razumem. Sestavljam sem pismo s potrebnimi podatki in napotki, da bi ga podpisali in ga poslali, kamor je treba.«

»Pošljem ga.«

»V vašem imenu sem pripravil tudi kratko navodilo za Klaro. Antisemitizem. Dal ga bom Johannu, naj ji ga nese. Mišlim, da je boljše, kot pa da bi jaz sam hodil tja.«

Spored RTV Ljubljana za teden od 8. do 14. januarja 1961

NEDELJA	PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETER	SOBOTA
8. januarja	9. januarja	10. januarja	11. januarja	12. januarja	13. januarja	14. januarja
6.00-6.30 Jutranji pozdrav 6.05-6.10 Poročila, vremenska napoved in dnevni koledar 6.30 Vesele zvoki 7.00 Napoved časa, poročila. 7.30 Radijski koledar in prireditve dneva 7.35 Franjo Vidošič: Uvertura Vilim Marković: Jubilejna uvertura 8.00 Madinska radijska igra - Nikola Jeremič-Marjan Marin: Violante 8.40 Iz albuma otroških skladb 8.55 Z zabavno glasbo v novi teden 10.00 Se pomnite, tovariši... »Dražgona« pripoveduje 10.30 Emil Adamčič - skladatelj zborov in samospevov 10.45 Anton Lajovic: Adagio 11.00 Spored zabavne glasbe 11.30 Mitja Kret: Mlada pota 12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - I. 13.00 Napoved časa, poročila. 13.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 13.30 Za našo vas 13.45 Koncert pri vas doma 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - II. 15.00 Napoved časa, poročila 15.15 Reklame 15.30 Majhen glasbeni mozaič 16.00 Humoreska tega tedna 16.20 Melodije za nedeljsko popoldne 17.10 Peli so jih mati moja... Spored slovenskih narodnih 17.30 Radijska igra - Marin Držić - dr. Mirko Rupel: Boter Andraž 18.45 »Ko lovec je na štoru spal...« in druge domače 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik in športna poročila 20.05 Izberite melodijo tedna 20.50 Hammond orgle v ritmu 21.00 Everet Helm: Glasbena panorama Amerike 22.00 Napoved časa, poročila. 22.15 Ples ob radijskem sprejemniku 23.00 Poročila 23.05 Nočni komorni koncert	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.05-5.10 Poročila in dnevni koledar 5.25-5.45 Nekaj domačih 8.05 Tri orkestralne rapsodije 8.40 Glasba ob delu 9.00 Naš podlistek 9.20 Od arije do arije 10.00 Napoved časa in poročila 10.15 Filmov in glasbenih revij 10.40 Mešani zbor Tine Rožanc 11.00 I. jugoslovanski festival jazza 11.30 Za otroke 12.00 Josip Raha: Na zelenih slovenskih livadah Filip Bernard: Živijo - valček 12.15 Radijska kmečka univerza - prof. in Oton Muck: Znanstvena dogmatizacija v krm-jenju živine naj praksa tudi uporablja 12.25 Zvočni koleidoskop 12.45 Haristika Pavla Uršič: Petričeva igra skladbe Zvonimira Bradica in Ilie Marinkovića 13.00 Napoved časa, poročila 13.30 Slovenske skladbe igra »Mariborski instrumentarni ansambel, pol. tenorist Miro Gregorin 13.50 Majhni zabavni ansambli 14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce - Radio Sarajevo 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved 15.40 Dušan Tomšič: Pogled v gledališko življenje na Finskem 16.00 Operne melodije 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Športem na poti 18.00 Športni tednik 18.15 Slavni umetniki našega časa 18.50 Človek in zdravje 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Glasbeni varieté 20.45 Kulturna tribuna 21.00 Vilko Ukmar: Štiri novele za čelo in klavir 21.15 Festival v Montreuxu 1960 23.00 Koncert Nacionalnega orkestra iz Pariza. 22.00-22.15 Napoved časa, poročila, vremenska napoved 23.00 Poročila 23.05 Iz naših studiov 23.55 Prijeten počitek!	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 8.05 Izberite me odlično tedna 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo 9.25 Fran Lhotka: Koncert za sodala 9.40 Poje ženski vokalni kvartet 10.00 Napoved časa in poročila 10.15 Petindvajset minut z orkestrom Helmut Zacharias 10.40 Utrjujte svojo angleščino (ponovitve) - I. lekcija 10.55 Glasbena medigra 11.00 Josef Suk: Štiri skladbe za violino in klavir 11.30 Deset minut iz naše beležnice 11.40 Zvočna panorama 12.00 Beneški fantje vam igrajo 12.15 Kmetijski nasveti - ing. Milan Simič: Ukrepji za pripravo zemljišč za plantaze nasade gozdnega drevja - II. 12.25 Klavir v ritmu 12.40 Po domačih poljih z narodno pesmijo 13.30 Prizori in arije iz opere Hovansčina Modesta Musorgskega 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo 14.35 Veliki zabavni orkestri 15.40 Listi iz domače književnosti 16.00 Za vsakogar nekaj (Zabavni zvoki) 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Razgovor z voivci 17.25 L. M. Škerjanec: Peta simfonija 18.00 Iz naših kolektivov 18.15 Vedri intermezzo 18.20 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe - Ježeva hišica - glasbena pravilica 18.45 Novi izobraževalni obzorji 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Poje pevski zbor Jeana 20.30 Radijska igra - N. V. Gogol: Dnevnik blazneža 21.24 Dmitrij Kabalevski: Koncert za violino in orkester v C-duru 21.40 S popevkami čez kontinente 22.15 Komorni večeri pri W. A. Mozartu - X. oddaja 23.00 Poročila 23.05 Po svetu jazza Tommy Dorsey 23.35 Madrim pjesa/cem 23.55 Prijeten počitek!	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.05-5.10 Poročila in dnevni koledar 5.25-5.45 Nekaj domačih 6.00-6.15 Napoved časa, poročila, pregled tiska 8.05 Glasba ob delu 8.35 Poje kvintet Niko Stritof 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo 9.25 Balade in nokturni 10.00 Napoved časa in poročila 10.15 Popevke na tekočem traku 10.40 Pet minut za novo pesmico in Pozdravi za mlade risarje 11.00 Ruski tečaj za začetnike I. lekcija (ponovitve) 11.15 Harfa in vibrafon 11.20 Med barokom in romantiko 12.00 Prešerne viže igrajo »Dobri znanci« 12.15 Kmetijski nasveti - ing. Ivan Kukovec: Zimsko obrezovanje v sadnih plantažah 12.25 Zbori in predigre iz Wagnerjevih oper 12.30 Napoved časa, poročila. 13.30 Pesmi dobre volje 13.40 Zabavni orkester RTV Beograd 14.05 Med popularnimi melodijami domačih avtorjev 14.35 Naši poslušalci čestitajo 15.00 Napoved časa, poročila 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 15.40 Iz svetovne književnosti - Cilipske zgodbe 16.00 Od plesišča do plesišča 16.30 Dva naša solista pred mikrofonom - pianist Marjan Fajdiga in violonist Slavko Zimšek 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Sestanek v sredo 17.30 Zabavni ansambel Pavla Miheliča 17.45 Jazz na koncertnem odru 18.00 Kulturna kronika 18.20 Od Galussa do Hidemitha 18.45 Zabavni orkester Raphaela 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Izbral smo za vas 20.40 Jules Massenet: Werther. Radijska priredba opere 22.00 Napoved časa, poročila. 22.15 V ritmu današnjih dni 22.50 Literarni nokturno 23.00 Poročila 23.05 Iz modernega glasbenega sveta - XIII. oddaja 23.55	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.10-5.30 Nekaj domačih 6.00-6.15 Napoved časa, poročila, pregled tiska 8.05 Glasba ob delu 8.35 Poje kvintet Niko Stritof 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo 9.25 Balade in nokturni 10.00 Napoved časa in poročila 10.15 Popevke na tekočem traku 10.40 Pet minut za novo pesmico in Pozdravi za mlade risarje 11.00 Ruski tečaj za začetnike I. lekcija (ponovitve) 11.15 Harfa in vibrafon 11.20 Med barokom in romantiko 12.00 Prešerne viže igrajo »Dobri znanci« 12.15 Kmetijski nasveti - ing. Ivan Kukovec: Zimsko obrezovanje v sadnih plantažah 12.25 Zbori in predigre iz Wagnerjevih oper 12.30 Napoved časa, poročila. 13.30 Pesmi dobre volje 13.40 Zabavni orkester RTV Beograd 14.05 Med popularnimi melodijami domačih avtorjev 14.35 Naši poslušalci čestitajo 15.00 Napoved časa, poročila 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 15.40 Iz svetovne književnosti - Cilipske zgodbe 16.00 Od plesišča do plesišča 16.30 Dva naša solista pred mikrofonom - pianist Marjan Fajdiga in violonist Slavko Zimšek 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Sestanek v sredo 17.30 Zabavni ansambel Pavla Miheliča 17.45 Jazz na koncertnem odru 18.00 Kulturna kronika 18.20 Od Galussa do Hidemitha 18.45 Zabavni orkester Raphaela 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Izbral smo za vas 20.40 Jules Massenet: Werther. Radijska priredba opere 22.00 Napoved časa, poročila. 22.15 V ritmu današnjih dni 22.50 Literarni nokturno 23.00 Poročila 23.05 Iz modernega glasbenega sveta - XIII. oddaja 23.55	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 5.25-5.45 Nekaj domačih 8.05 Franz Schubert: Simfonija št. 8 v h-molu. Nedokončana 8.30 Miao od tu in malo od tam 9.00 Naš podlistek - Albert Einstein in njegova doba 9.20 Zbor prosvetnega društva Zarja iz Zvezarne Kaplje 9.35 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe 10.15 Violinist Karoly Seneszy igra virtuozne skladbe 10.35 Plesni zvoki 11.00 Glasba iz Hoffmannovih pripovedk vam pripoveduje 11.30 Človek in zdravje 12.15 Radijska kmečka univerza - ing. Miran Veselič: Raziskovalno delo za napredek vinogradništva 12.25 Segava klaviatura 12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja 13.30 Zabavni zvoki 13.45 Znan ansambel s sporedom domačih popevk 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo - Radijo Reharr: Stog snega v zasneženem gozdu 14.35 Poje sopranistka Valerija Heybal 15.45 Radijska univerza - ing. Marjan Krajnc: O cestah in prometu na njih 16.00 Petkovo glasbeno popoldne 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Razgovor z voivci 17.25 Ali vam ugaja? (Zabavna glasba) 18.00 Iz naših kolektivov 18.15 Zabavni orkester Alfred Scholz 18.30 Tako pojo in igrajo tuji narodi - VII. oddaja Južna Amerika 20.15 Tedenski zunanji politični pregled 20.30 Obrazi iz naše glasbene preteklosti - I. oddaja: Jakob Petelin-Gallus 21.00 Carl Ditters von Dittersdorf: Simfonija v C-duru 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih 22.15 Zabavni orkester Frank Pourcel 22.35 Domača pesma glasbe 22.50 Literarni nokturno 23.05 Slovenska simfonična glasba	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.10-5.30 Nekaj domačih 6.30-6.40 Reklame 8.00 Poročila 8.05 Glasba ob delu 8.30 Narodni motivi v priredbah za kavar 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo - Radijo Reharr: Stog snega v zasneženem gozdu (ponovitve) 9.25 Potpuri za zabavo 10.15 Sergej Rahmaninov: Rapsodija na Paganinijevo temo 10.40 Angleščina za mladino - 2. lekcija (ponovitve) 10.55 Aleksander Clav s svojim ansambelom 11.00 Po svetu jazza - I. jugoslovanski festival jazza 11.30 Pionirski tednik 11.50 Otroci izbirajo pesmico 12.00 Tono Konevčar in Darinka Režek z Avgustom Stankom 12.15 Kmetijski nasveti - Pavla Janež: Varstvene ustave za otroke na vasi 12.25 Zabaven opoidanski spored 13.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved, objava dnevnega spored in prireditve dneva 13.30 Zgodovinski Kranjci s svojimi pevci 13.50 Melodije, ki jih radi poslušate 14.20 Šport in športniki 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.40 S knjižnega trga 16.00 Zvoki za razvedrilo 16.40 Narodne pesmi poje mešani zbor France Prešeren iz Celja 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Po kinu se dobimo 17.45 Pekva Marjana Deržaj 18.00 Jezikovni pogovori 18.15 Blaž Arnič: Koncert za flavto, godala, harfo in čelo 18.30 Napevi iz opere Melodije srca 18.45 Okno v svet 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Čez drn in strn... Spored veselih domačih 20.20 Michael Brett: Georgeu se zmerom kaj primeri 21.00 Melodije za prijeten

»Družinska proga...«

Na Vitranc v Kranjski gori peljeta dve žičnici: prva nekako do polovice pobočja, druga od tam na vrh. S prvo se vozijo povprečni smučarji, kajti proga navzdol je razmeroma lahka, z ono drugo se vozijo samo najboljši tekmovalci; preštel bi jih na prste treh parov rok.

Pa so pred leti sklenili in odobrili milijone, da bi tudi z vrha Vitranca naredili turistično smučarsko progo. Za borih pet ali šest milijonov dinarjev so razširili staro tekmovalno progo, vendar ne preveč, tako da se dober tekmovalac še vedno zapliti v drevo poljubne oblike in rasti.

Potem ko so dinarčki skopneli, so se udarili po čelu: »To vendar ni tisto, kar smo hoteli! To ni turistična proga!« In so dobri ljudje

vnovič pristavili lonček z milijoni. Tokrat za pravo, »družinsko« progo! Milijoni so preč, za njimi je ostala nekaj metrov široka »družinska« proga, ki se nekje v sredini hriba sramežljivo priključi tekmovalni prog, kot bi hotela simbolično pokazati, da je ta družinski smuk samo za družine, kjer so vsi družinski člani državni reprezentantje!

Medtem ko zdaj razburjeni duhovi komentirajo, ali je po tako strmih pobočjih sploh mogoče speljati pametno turistično progo, pa se množica najrazličnejših smučarjev poslužuje spodnje žičnice — in smuča.

Da je ta, spodnji del primeren za družinske smučarske proge, o tem nihče ne razpravlja, ker je praksa to že zdavnaj potrdila; da pa je zaradi neurejenosti tudi ta proga nevarna, govore polomljene smuči in polomljeni udi. Pa vendar ni nikogar, ki bi dejal: »Ljudje, nehaite že razstreljevati skale tam gori pod vrhom, kjer ni nikogar, pa požagajte raje nekaj dreves tu spodaj, da ne bodo ljudje v večnem strahu, kdaj jih bo na ozkem kolo vozu povozil smučar, ki se mu pri najboljši volji ne morejo umakniti nikamor!«

Lani so togd podrl nekaj smrek, zdaj more iz snega metrski storil! In da bi bila žalostna podoba zmešnjave še bolj popolna, je letos prav

za novoletne praznike, ko je bilo obiskovalcev največ, nekdo zložil kakih dvajset klafter drv prav na najbolj kritičnem zavoju in s tem zožil že tako ozek prehod na komaj meter širine!!!

Clovek se ne more otresti vprašanja: Kdo ima pravzaprav koga za norca? Tisti, ki delajo družinske proge tam, kjer se ljudje ne smučajo, ali oni, ki pobirajo denar in jim je potem deveta briga, če ljudje nosijo svojo glavo in svoje ude napredaj celo tam, kjer bi se dalo to preprečiti brez milijonov — le z malce dobre volje in razumevanja!!

SILO

»MALI«, KI JE UKANIL
»VELIKEGA VLADIMIRA«

Nekje iz višine je priletela žoga točno v središče igrišča; štiri ali pet igralcev se je poglalo za njo.

Eden izmed njih je bil bolj nizke, skoraj drobne rasti. Toda tekel je hitro, zelo hitro, kot sprinter.

»Madona gre ta poba,« se je izvilo nekemu možaku, ki je malomarno slonel ob ograji in opazoval trening nogometašev.

Drobni svetlolasi fant — na oko bi mu prisodil kakšnih štirinajst ali petnajst let — je s svojimi hitrimi nogami medtem prvi prišel do žoge. V diru jo je spretno dvignil in podal so sednjemu igralcu. Peščica gledalcev ob robu igrišča je zaploskala.

»Kdo pa je ta fant?«, se je eden izmed gledalcev obrnil do trenerja. Toda odgovora ni bilo. Mož, ki je spremljal igro dveh moštev, je samo nekaj zamrmral. In ko je drobnji fant spet s spretnim trikom izmaknil okroglo usnje precej večjemu igralcu, je trener samo odobravalje kimal z glavo. Njegov obraz je spreletel droban, komaj viden nasmeh. Izkušeno oko strokovnjaka je takoj ugotovilo, da v drobnem fantu tiči nedvomni talent.

Potem je tisti drobnji fant postal neločljiv sestavni del nogometne enajstovice trboveljskega »Rudarja«. Igral je vse bolje in bolje. Ljudje so mu ploskali. Njegovo ime je postalo znano ne samo v revirjih, marveč po vsej Sloveniji, da celo izven meja naše republike. Tu pa tam se je v Trbovljah pojavil neznan moški in se začel zanimati za tega nogometaša urnih nog.

Nekega dne je fant dopolnil toliko let, da je moral obleči vojaško suknjo. Prišel je v Subotico. In v moštvo »Spartaka«, ki je igralo takrat v prvi zvezni ligi. Prišel je v stik s slavnimi igralci, trenerji, znanimi strokovnjaki. Na drobnega svetlolasa je bilo pozornih vedno več ljudi.

Potem je napočil njegov veliki dan — poklicali so ga na zvezni trening, na priprave državne nogometne reprezentance. Svetlolasec so postavili v C moštvo. Seveda na levo krilo, na njegovo standardno mesto.

V nasprotnem moštvu je branil gol — Beara. »Veliki Vladimir« — takrat je pojem v nogometu, zvezda, ki je šla strmo navzgor proti svoji kulminaciji. Za večino nogometašev bi že ime Beara zadoščalo, da dobiš manjvrednostne komplekse in da ti strah ohromi ude. Toda svetlolasec ni dosti mislil na Bearo. Dvakrat je dobil uporabno žogo na konico čevlja in dvakrat jo je spretno poslal v mrežo. »Veliki Vladimir« se je vrnil kot panter — toda zaman!

»Uh, bogami, pa ko je ovaj mali,« je jezno stisnil skozi zobe, ko je moral že drugič pobrati usnje iz svoje mreže.

PREMALO DISCIPLINE

Od tistega dneva, ko je drobnji nogometaš prvič obil nogometne čevlje in navdušil igralce ob igrišču, je do danes preteklo že polnih petnajst let. Toda drobnji fant urnih nog še vedno igra. Poldrugo desetletje v istem dresu — v klubskih barvah trboveljskega »Rudarja«.

Tovariša Poldeta Opresnika — verjetno je večina bralcev že uganila, kdo je tisti drobnji igralec — sem poiskal v avtoparku rudnika. Tam je namreč zaposlen kot pomočnik vodje te delovne enote.

»Zeko je v pisarni,« mi je odvrnil neznan moški, ko sem vprašal po Opresniku. »Zeko« je namreč ime, pod katerim ga poznajo vsi nogometaši. Ne vem, zakaj se ga je prijelo to ime — morda je postal »zeko« zaradi svojih urnih, resnično »zajčjih« nog?

Popularnega trboveljskega nogometaša sem vprašal, kaj je vzrok solidnemu plasmaju »Rudarja« že vse od osvoboditve. Ta klub namreč nikoli ne zdrkne »iz višin v globino«, ne pozna kriz in nihanja, vedno se drži nekje pri slovenskem vrhu, med prvo slovensko trojico.

»Mislim, da je takšno stanje, ki mu vi pravite — solidno — za nas pravzaprav neuspeh,« je začel Opresnik. »Mi smo vedno stremeli navzgor in kot veste, smo že nekajkrat prišli do kvalifikacij za II. zvezno ligo.«

»Kako mislite — neuspeh?«

»Poglejte,« je razlagal popularni nogometaš, »naš klub ima

v Sloveniji najboljše mladince. Že vrsto let smo prvaki. Leta 1949 smo bili celo drugi na državnem prvenstvu. To pomeni, da je material v teh krajih dober. Toda — ko pridejo mladinci med člane...«

»In kaj mislite, kaj je po vašem vzrok, da se mladinci ne razvijejo tako, kot bi bilo pričakovati?«

Ni dolgo premišljeval. Da je več vzrokov za to, je nadaljeval. Prvič so tu trenerji. »Ne bi hotel trditi, da naši trenerji niso sposobni razviti moštvo do višje ravni. Ne gre za to! Toda vsi naši trenerji so domačini. Mnogi igralci so še skoraj rasli skupaj z njimi in celo igrali v istem moštvu. Pozna jih vsakdo — stari in mladi. Mislim, da je v tem del slabosti. Trener, s katerim si dober znanec, skoraj prijatelj, nujno nima takšne avtoritete kot tujec.«

Malo je pomislil in spet nadaljeval. »Pa še nekaj je. To se mi zdi bistveno. Pri nas ni takš-

Polde Opresnik — »Zeko« popularno levo krilo trboveljskega Rudarja

ne resnosti, ni take discipline na treningu kot pri drugih klubih, na primer v Srbiji in Hrvaški. Bil sem leto dni v Subotici, igral sem v Spartaku. Tam sem videl, kako se igralci na treningu trudijo, kako so resni, vztrajni, disciplinirani. Trenerja ubogajo na prvi migljaj. Pri nas se nikoli ne zagrizemo v trening tako kot v drugih klubih. Mladi so hitro domisljavi, komaj se nekaj malega naučijo, že mislijo, da so pojedli vse znanje z veliko žlico. Mislim, da je v tem glavni vzrok, da ne pridemo naprej. Po mojem je to tipična slovenska bolezen.«

ČE BI IMEL SE ENKRAT
15 LET

Potem vsa kramljala o ostalih stvareh, seveda predvsem o nogometu. Prišla sva na materialne pogoje v Trbovljah.

»Oh, tu se res ne more nihče pritoževati,« je pripovedoval to-

variš Opresnik, »zdaj imamo skoraj idealne pogoje. Spominjam se, kako je bilo še pred 5 ali 6 leti. Mladinci so igrali kar bosi, bili so od ugaskov, s katerimi je bilo pokrito igrišče, vsi črni. Kot dimnikarji. Umivali so se kar v kanalu ob igrišču. Hm, danes nam ničesar ne manjka. Imamo krasno travnato igrišče, lepe slačilnice, tople in mrzle prhe. Vsega je dovolj — opreme, čevljev, žog...«

Torej ima danes nogometna mladina v Trbovljah neprimerne boljše pogoje, kot ste jih imeli prva leta po osvoboditvi.«

Prikimal je. Potem se je ozrl skozi okno, kjer so pravkar raztovarjali kamion premoga.

»Ja, danes je vse drugače. Če bi imel še enkrat 15 let...« se mu je izvilo.

In še dva, trije kratki podatki o popularnem »Zeku«: v trboveljskem »Rudarju« igra že polnih 15 let. Svojemu klubu je ostal zvest vsa leta, edino 1. 1952, ko je bil v JLA, je igral v subotičkem »Spartaku«, ker je v Subotici služil vojaški rok. V svoji 15-letni karieri je odigral nad 450 tekem in nasprotnikovim vratarjem več kot 420-krat potresel mrežo.

ČE BI IMEL 11 OPRESNIKOV

Trener trboveljskih nogometašev, tovariš Mirko Krasnik, je že dolga leta zaposlen v Cementarni. Kmalu sva bila sredi živahnega razgovora. Beseda je seveda tekla o trboveljskem nogometu, o posameznih igralcih, o letošnji slovenski ligi in še marsičem. Seveda tudi o Opresniku.

Tovariš Krasnik ni mogel prehladiti svojega varovanca. Da je malo tako solidnih in discipliniranih športnikov, kot je Zeko, je pripovedoval.

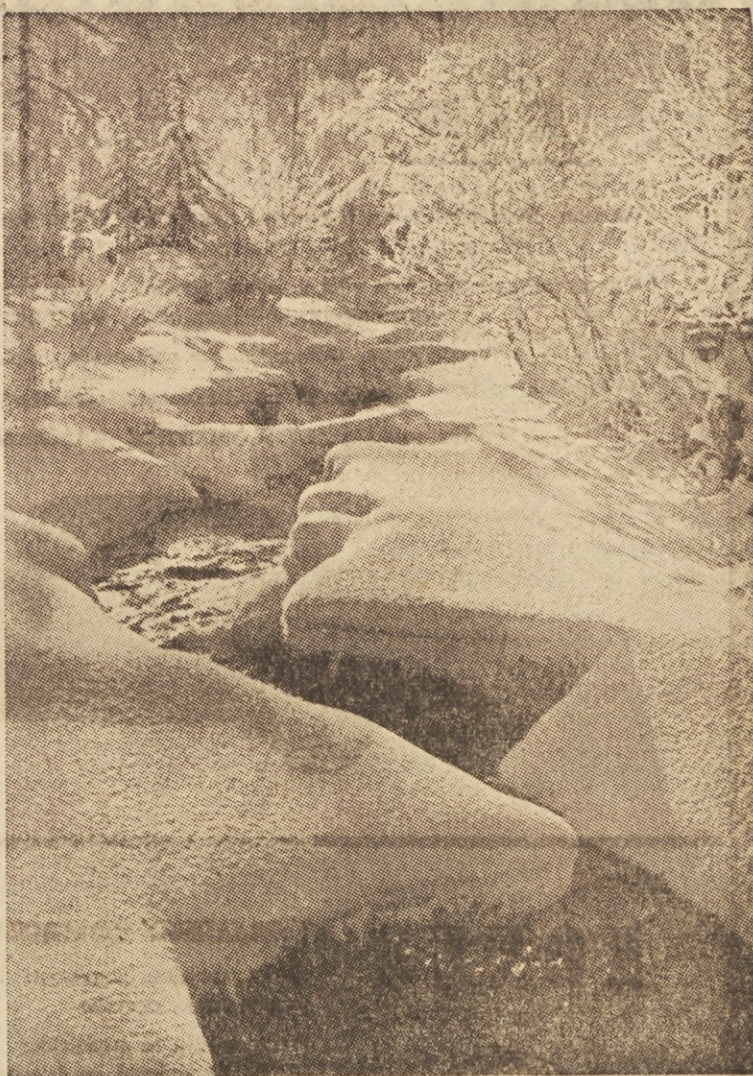
»Kaj menite, je Opresnik najboljši igralec, kar jih je bilo doslej v revirjih?«

Malo je pomisljal. »Nedvomno! No, vsekakor še ne smem pozabiti omeniti Vodiška. To je bil sijajen igralec. Igral je že pred vojno in v Ljubljani še nekaj let po vojni. Toda če iz vzamem tega igralca, je naš Zeko vsekakor brez konkurence.«

»Se spominjate kakšne njegove sijajne tekme?«

»Kako da ne! Imel je res odlične tekme. Na primer proti Budućnosti. Ali pa takrat, ko je ukanil državnega reprezentanta Krivokučo in mu zabil dva gola v mrežo...«

Potem je pripovedoval o tistih časih, ko so Opresnika razni klubski menažerji skušali premamiti z denarjem. Ko je leta 1952 igral v Spartaku — v Subotici je služil rok v JLA — je njegova »cena« zelo porasla. Ponudili so mu, če bi pristopil v Spartak, nič manj kot četrtilijona. In seveda še razne druge ugodnosti. Pomislite, je dejal trener Trboveljčanov, leta 1952 ni bilo tako malo 250 jurčkov! In še druge bonitete — stanovanje, zaposlitev. Seveda je bil

Vlado Cizelj: Potok

fant ob takih zapeljivih prišepetavanjih kar nekoliko zbehan. Toda kaj je storil »Zeko«? Kdo drugi bi enostavno segel po denarju. Opresnik pa ne! Sedel je in pisal pismo. Svojemu trenerju, znanec, odbornikom »Rudarja« in soigralcem. Kaj naj naredim, je obupano spraševal? Ponujajo mi toliko in toliko.

»Nismo ga hoteli prisiliti,« je nadaljeval tovariš Krasnik, »da bi ostal v našem klubu. Nismo mu mogli ponuditi četrtilijona in še več, tako kot drugi klubi. Stori, kar hočeš, smo mu odpisali.«

In kaj je naredil Opresnik? »Veste, bom raje kar domov prišel, nazaj k Rudarju,« je odpisal, ko so mu tekli zadnji dnevi službe v JLA.

Opresnik ni samo nadarjen in discipliniran, marveč tudi zelo soliden. Ne pozna ne nikotina ne alkohola. Je poročen in srečni družinski očka.

»Prepričan sem,« je priznal trener Krasnik, »da bi naš Zeko večkrat igral v državni reprezentanci, če bi igral v kakšnem bolj znanem klubu kot je trboveljski Rudar. Tako pa...«

»Ima Opresnik med mladino mnogo posnemalcev?«

»Žal ne toliko, kot bi si želeli,« je odvrnil trener. »Mislim glede discipline, solidnega življenja, vztrajnosti. Mladi se danes vse prehitro prevzamejo, nimajo dovolj vztrajnosti, zagrizenosti. Pred vojno je bil trboveljski nogomet znan po svoji borbenosti. Danes o pravi borbenosti skoraj ne moremo govoriti. In pa to, da je fant vseh 15 let ostal zvest svojemu klubu!«

Trenutek je pomolčal, pa spet nadaljeval. »Rudar bi lahko dosegel mnogo več. Imamo zelo nadarjene mladince. Če bi danes imel enajst takih nogometašev, kot je Zeko — mislim tako nadarjenih, tako resnih, vztrajnih in discipliniranih — bi bil Rudar nedvomno stalni član I. zvezne lige.«

Za konec sem trenerja Krasnika še vprašal, kaj je Opresnikov konjček. Mar res samo nogomet?

»Kino! Menda vidi vsak film,« mi je odvrnil. »Morda pa bo zdaj film spodbudila televizija, odkar si je Zeko omislil lep televizijski sprejemnik.« —rn

V Trbovljah bodo razširili
delavska športna tekmovanja

V Trbovljah imajo že nekaj let močno razvito množično športno življenje v raznih kolektivih. Vsako leto se na športnih prireditvah ob »Dnevu mladosti«, ob »Dnevu rudarjev,

občinskem prazniku in drugih dnevih zbere na športnih terenih na stotine tekmovalcev. Razen tega imajo v Trbovljah že več let tudi redna športna sindikalna tekmovanja, ki so jih organizirali v obliki ligaškega sistema.

Te dni pa smo v razgovoru s tovarišem Jožetom Laznikom, tajnikom Občinskega sindikalnega sveta, zvedeli, da bodo prihodnje leto v Trbovljah delavska športna tekmovanja še razširili. Doslej so bila ta tekmovanja — je pripovedoval tovariš Laznik — omejena le na tri do štiri mesece, običajno od maja do avgusta. Zdaj pa bodo ta tekmovanja razširili še za dva ali tri mesece — torej od aprila pa vse tja do septembra ali oktobra. Namen razširitve je v tem, da bodo ta tekmovanja postala še bolj načrtna in množična.

Pri Občinskem sindikalnem svetu imajo že formirano petčlansko komisijo za delavske športne tekme, ki jo vodi tovariš Korinšek, preizkušen telesnovzgojni delavec. Komisija je že pripravila razpis za vrsto panog, v katerih bodo tekmovala posamezna podjetja, ustanove in drugi kolektivi. Telesnovzgojna društva bodo tudi v prihodnje, tako kot doslej, nudila tem tekmovanjem vso podporo v kadrih, objektih, rekvizitih in raznem materialu. Društva se namreč zavedajo, da so le množične tekme rezervoar za nove talente, razen tega pa pri družtvih vedo, da ne morejo zajeti v svoje vrste toliko ljudi, kot jih zajamejo takšna množična delavska športna tekmovanja.

Komna vabi...

V NOVEM LETU 1961 ŠE VEČ USPEHOV

DKW
Junior

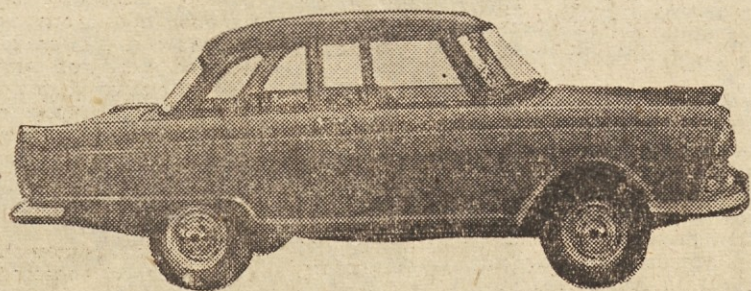
741 cm, 34 KS, tricilindrski dvotaktni motor, vse brzine sinhronizirane, hidravlične zavore, poraba goriva 7,3 l/100, mehanika 1:40, servisni pregledi na vsakih 7500 km

V prostorni karoseriji so 4 udobni sedeži, obsežni prtljažni prostor, naprava za gretje in hlajenje omogoča v vsakem letnem času prijetno vožnjo

Vozilo je zelo ekonomično ter nudi izredno sigurnost pri vožnji

Servisna služba in nadomestni deli zagotovljeni

Vsa pojasnila AUTOCOMMERCE — Ljubljana, Trdinova 4

OKRAJNI ZAVOD

ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE

KRANJ

želi vsem svojim zavarovancem
še obilo uspehov v novem letu 1961

GOSTIŠČE
PRI VODNJAKU
KOPER

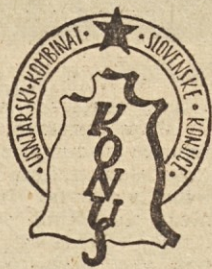
želi vsem svojim obiskovalcem
uspešno novo leto 1961
in se še nadalje priporoča
za cenjeni obisk

MAVRICA

grosistično trgovsko podjetje z barvami,
laki in kemikalijami

Ljubljana, Resljeva cesta 1

KONUS

USNJARSKI KOMBINAT SLOVENSKE KONJICE

Obrati: usnjarna, jermenarna, tekstilne utenzilije,
umetno usnje, opetnice

Predstavništva in prodajalne:

»KONUS« Beograd, predstavništvo in prodajalna,
Knez Mihajlova 47, tel. 20-630 in 20-296

»KONUS« Ljubljana, prodajalna in skladišče,
Gospodarska 2, telefon 23-337

»KONUS« Zagreb, predstavništvo, Bogošičeva 22, tel. 28-372

»KONUS« Novi Sad, prodajalna, Ulica Narodnog heroja 10,
telefon 29-78

»KONUS« Ptuj, prodajalna, Miklošičeva 1, telefon 173

Veletrgovina z usnjem,
gumo in tehničnim tekstilom

Ljubljana, Bežigrad 6

čestita vsem svojim odjemalcem, dobaviteljem in vsem delovnim
ljudem srečno in uspešno polno novo leto 1961

»Astra«, specializirano trgovsko podjetje za usnje, gumi,
plastične mase, čevlarske, sedlarske, tapetniške potrebščine,
orodje, tehnični tekstil in zaščitna sredstva Vas postreže iz
svojih sortiranih zalog vedno po najnižjih konkurenčnih cenah

Prepričajte se o solidni postrežbi in najnižjih cenah veletrgovine

»Astra«

GOSTILNA
MANTOVA

VRHNIKA

se priporoča za obisk
Postrežba hitra in solidna

Obveščamo, da izdelujemo razne bombažne tkanine, blago za perilo,
posteljno perilo, flanelo za pižame, karirasto blago za ženske oble-
ke ter blago za delovne obleke

Naši artikli so visoko kvalitetni, zato jih priporočamo!

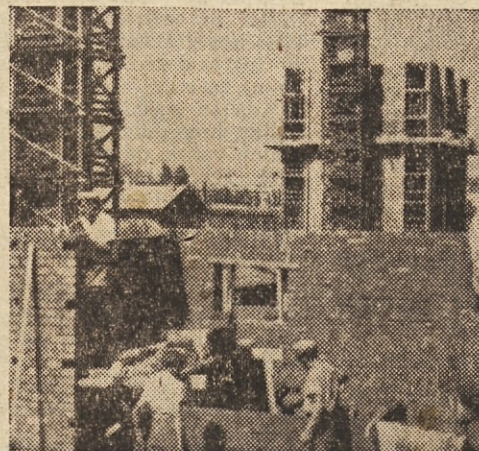
tekstilna tovarna in barvarna ptuj

Obrtno podjetje
KOMFORT
Slovenj Gradec

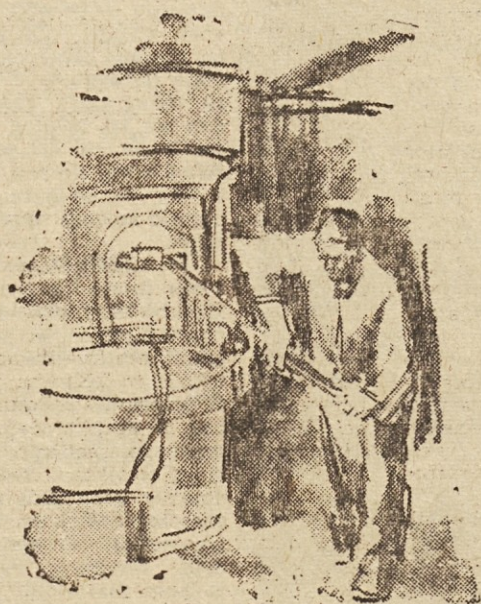
TOVARNA
K O S

SLOVENJ GRADEC

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

KONSTRUKTOR
M A R I B O R

Livarna
in tovarna
strojev

Hoče pri Mariboru

PODJETJE ZA
IMPREGNIRANJE
LESA

HOČE PRI MARIBORU

ŽELE NAŠI DELOVNI KOLEKTIVI